

Crack vai kräkki?

Tietotekniikan sanaston anglismien kirjoitusasu nettislangissa

Johannes Lauri

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tammikuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Johannes Lauri

Crack vai kräkki? Tietotekniikan sanaston anglismien kirjoitusasu nettislangissa

Sivumäärät: 47, 4

Pro gradu -tutkielmani käsittelee tietotekniikan sanaston englanninkielisten lainasanojen kirjoitusasua nettislangissa. Lainasanoilla on taipumus muuttua lainaajakieleen sopivaksi, mikä on hypoteesini mukaan muita kielimuotoja harvinaisempaa nettislangissa ja erityisesti tietotekniikan sanastossa. Tavoitteenani on selvittää, millä tavalla lainasanat muuttuvat saapuessaan suomen kieleen nettislangissa ja kuinka yleistä on alkuperäisen sanan muodon säilyminen muuttumattomana.

Käytän tutkimukseni aineistona Suomi24-keskustelufoorumilta kerättyä verkkokeskusteluaineistoa tutkiakseni aitoa kielenkäyttöä internetissä. Laadin aineiston pohjalta sanalistan tutkittavista lainasanoista ja suoritin korpuksessa hakuja, joiden perusteella ilmeni, kuinka paljon sanoja ja niiden eri variantteja käytetään. Vertailen tuloksia kvantitatiivisella menetelmällä selvittääkseni, kuinka paljon lainasanasto muuttuu kokonaisuutena.

Tutkimuksen tulokset vastasivat osittain odotuksiani. Lainasanojen muuttuminen on yleiskieltä harvinaisempaa nettislangin tietotekniikan sanastossa, mutta muuttuminen oli aineiston lainasanoissa yleisempää kuin odotin. Muuttumisen asteen ero nettislangin ja muiden kielimuotojen välillä osoittautui suhteelliseksi eikä vastakohtaiseksi kuten odotin.

Avainsanat: erikoislaina, kirjoitusasu, lainaaminen, nettislangi, sanasto

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	4
2 Lainasanat ja nettislangi.....	7
2.1 Sanojen lainaaminen.....	7
2.2 Lainasanojen kirjoitusasun muuttuminen.....	10
2.3 Nettislangi ja tietotekniikan sanasto tutkimuskohteina.....	13
3 Aineisto ja metodit.....	17
3.1 Suomi24-korpus aineistona.....	17
3.2 Tutkittavien lainasanojen rajaus.....	18
3.3 Hakuprosessi.....	22
4 Lainasanojen kirjoitusasun tarkastelu.....	27
4.1 Yksimuotoiset lainasanat.....	27
4.2 Monimuotoiset lainasanat.....	32
4.2.1 Analyysin alustus.....	32
4.2.2 Sananloppuinen <i>i</i>	34
4.2.3 Vokaalivaihtelu.....	35
4.2.4 Konsonantivaihtelu.....	39
4.3 Yhteenvedo lainasanoissa esiintyneistä muutoksista.....	41
5 Lopuksi.....	44
Lähteet.....	46
Liitteet.....	49
Liite 1. Sanalista.....	49

1 Johdanto

Pro gradu -tutkielmassani tutkin suomenkielisen nettislangin lainasanojen kirjoitusasua. Tarkastelen nettislangin tietotekniikan sanaston englantilaisperäisiä lainasanoja keskittyen siihen, miten ne muuttuvat verrattuna alkuperäiseen sanaan. Tutkimukseni keskeisin hypoteesi on se, että tietotekniikan sanaston lainasanat säilyttävät alkuperäisen englanninkielisen sanan kirjoitusasun merkittävän useasti. Väitän, että erityisesti oikeinkirjoitus- ja tyyllisäännöstöltään vapaassa nettislangissa tietotekniikan sanasto muuttuu kirjoitusasultaan harvoin.

Tutkimustani motivoi kandidaatintutkielmani (Lauri 2022) yllättävät tulokset, jotka estivät hypoteesini tutkimisen silloin. Kandidaatintutkielmassa tarkastelin synonyymiparin *seivata* ja *savettaa* semantiikkaa verkkokeskusteluissa todistaakseni, että samaa alkuperää olevat sanat ovat erikoistuneet eri tehtäviin ja että siihen eroon on vaikuttanut nimenomaan se, mistä kielimuodosta kukin sana on lainattu. Pyrin silloin todistamaan, että tietotekniikan sanastossa kirjoitetulla kielellä on puhuttua kieltä vahvempi vaikutus lainasanojen muotoon, koska tietotekniikasta keskusteleminen ja siihen liittyvän tiedon hankinta tapahtuvat enimmäkseen kirjoitetun kielen välityksellä. Tutkielmassani onnistuin määrittelemään synonyymien eriävät merkitykset varsinaisessa kielenkäytössä, mutta en kyennyt todistamaan kirjoitetun kielen vaikutusta tietotekniikan sanastoon.

Hypoteesini testaamista varten päätin aloittaa uuden tutkimuksen, jossa lähestyn aihetta erilaisella, aiheeseen paremmin sopivalla tavalla. Laajentamalla tutkimukseni kohteen yksittäisistä sanoista kokonaisen sanaston tarkasteluun voin tehdä laajempia yleistyksiä osoittamalla sanaston ja myös kielen tasolla ilmeneviä taipumuksia, joita sanojen lainaamiseen liittyy. Aloitin tutkimukseni vertailemalla lainasanoja sen perusteella, ovatko ne ottaneet mallia alkuperäisen sanan äänne- vai kirjoitusasusta. Tämä tarkastelutapa osoittautui kuitenkin keinotekoiseksi, sillä sanat eivät ole luonnostaan jaettuina kahteen eri ryhmään eikä sanojen jakaminen kahteen ryhmään alkuperän perusteella tuottanut päteviä havaintoja lainasanojen muotoon liittyvistä ilmiöistä.

Sen sijaan keskityin lainasanojen kirjoitusasun muuttumisen piirteiden analyysiin.

Esimerkiksi englannin kielen sana *project* on muuttunut suomen kielessä muotoon *projekti*. Lainauksen yhteydessä sana on muuttunut siten, että konsonantti *c* on korvattu konsonantilla *k* ja loppuun on liitetty *i*. Tässä tutkimuksessa keskityn vain kirjoitusasun muuttumiseen, mutta muodon muuttumiseen liittyy väistämättä myös äänneasun muutoksia, joita en käsittele tutkielmassani, vaikka viittaankin sanan muodon muutokseen. Koska tarkastelen lainasanojen

muuttumista, merkittävä osa aineistostani koostuu erikoislainoista. Erikoislaina on lainasanatyyppejä, jossa alkuperäisen sanan suomen kielelle vieraat piirteet ovat säilyneet, mutta sanassa on voinut tapahtua myös mukautumista (Sajavaara 1989: 71). Suomen kielelle vieraita piirteitä ovat esimerkiksi kirjaimet, joita suomen kielen kirjoittamisessa ei käytetä, kuten *c*. Erikoislainat ovat myös usein suppeasti käytettyjä sanoja, joiden merkitystä eivät tunne kaikki kielenkäyttäjät ja joita tarvitaan ensisijaisesti vain erikoisalojen sisäisessä viestinnässä (Sajavaara 1989: 71).

Tutkimuksessani ei ole kuitenkaan kyse vain henkilökohtaisen tavoitteen täyttämisestä, vaan tarkastelemani ilmiö on myös laajemmin kielen kannalta merkittävä. Teknologian ja median kehityksen myötä suomen kieli on muuttunut ja muuttuu yhä. Kielenkäyttäjät ovat yhä useammin ja läheisemmin kontaktissa vieraisiin kieliin, joiden vaikutus suomen kieleen on nykyaikana tuntuva arkielämässäkin. Myös kirjoittaminen on lisääntynyt, sillä nykyisin kirjoitetaan yhä useammalla eri tavalla. Siitä johtuen myös kirjoitetun kielen kielimuotojen määrä on lisääntynyt. Sanastolla on tärkeä asema muutoksessa, ja vieraiden kielten vaikutuksen takia uusia sanoja saadaan runsaasti vieraista kielistä lainaamalla. Tutkimukseni tuo esille sen, kuinka vieraat kielet vaikuttavat suomen kielen sanastoon varsinaisessa kielenkäytössä. Tutkimukseni auttaa myös parantamaan tietoisuutta suomen kielelle vieraiden piirteiden omaksumisen ja muuttumisen prosesseista. Erityisesti valta-asemassa olevan englannin kielen vaikutus on tärkeä tunnistaa nykyaikana. Englismeille eli englantilaisperäisille lainasanoille on ominaista se, että englannin kielen sanojen äänne- ja kirjoitusasun eroavaisuuksien takia lainasanoissa esiintyy poikkeuksellisen paljon variaatiota (Sajavaara 1989: 84). Esimerkiksi käsittelemässäni aineistossa käytetty *laptop* esiintyi myös muodossa *läptop*, koska alkuperäisen sanan äänneasussa ensimmäinen vokaali on lähempänä suomen kielen *ä*:tä kuin *a*:ta.

Tutkimukseni kuuluu sanastontutkimuksen alaan. Tavoitteeseeni sopivien sanakirjojen ja sanalistojen puutteen takia laadin oman sanalistan tutkittavista lainasanoista, mikä itsessään tuottaa uutta tietoa myös tulevaisuuden tutkimusta varten. Sen lisäksi tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa sellaisista lainasanoista, jotka ovat vielä uusia eivätkä ole levinneet yleiseen käyttöön. Tutkimukseni kytkeytyy myös nettislangin tutkimukseen, koska käytän aineistonani verkkokeskusteluista koottua korpusta. Tutkimuksessani en voi hyödyntää edeltävää suomen kielen tutkimusta perusteellisesti, sillä vastaavanlaista tutkimusta ei ole tehty ainakaan suomen kielestä. Tietotekniikan termien alkuperää on tutkinut Miia Savinainen (2005) tutkielmassaan, ja nettislangin sananmuodostuskeinoja on tutkinut Hanna Yli-Paunu

(2013) pro gradu -tutkielmassaan, mutta lainasanojen muotoa, kirjoitusasun piirteitä ja muuttumisen astetta on tutkittu vain hyvin pinnallisella tasolla laajemmissa sanan lainaamista koskevissa tutkimuksissa. Edellä mainittujen tutkielmien ohella myös Taina Rautiaisen (2011) pro gradu -tutkielma Kauneus ja terveys -lehdessä käytetyistä lainasanoista sivuaa tutkimukseni aihetta, mutta sekään ei keskity lainasanojen muotoon.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Onko nettislangin tietotekniikan sanaston anglismeille yleistä sanojen lainaaminen ilman kirjoitusasun muuttumista?
2. Minkälaiset piirteet muuttuvat lainaprosessin yhteydessä?
3. Ovatko muuttumattomien piirteiden variantit yleisempiä lainasanoissa, joista käytetään sekä muuttunutta että muuttumatonta varianttia?

Käytän aineistonani Suomi24-keskustelufoorumilta kerätyistä verkkokeskusteluista muodostettua korpusta. Korpus on saatavilla Korp-sivustolla, jonka kautta olen käyttänyt sitä tutkimuksessani. Keräsin tutkittavat lainasanat lukemalla verkkokeskusteluista, minkä jälkeen laadin korpushaut jokaisesta löydetyistä sanasta ja sanan rinnakkaisista varianteista. Keräsin saamani tiedot lainasanojen käytön määrästä Excel-taulukkoon. Analyysissäni vertailin hakutuloksia kvantitatiivisella menetelmällä muodostaakseni kokonaiskuvan nettislangin tietotekniikan lainasanastosta.

Aloitan pro gradu -tutkielmani esittelemällä tutkimukseni teoreettista pohjaa luvussa 2. Luku 2.1 käsittelee sanojen lainaamista yleisesti, ja luvussa 2.2 perehdyn tarkemmin lainasanojen muuttumiseen liittyviin ilmiöihin. Luvussa 2.3 otan huomioon, millä tavalla nettislangi kielimuotona vaikuttaa tutkimukseeni. Teoreettisen pohjan laatimisen jälkeen esittelen tutkimuksessa käyttämäni aineiston ja valitsemani tutkimusmenetelmän luvussa 3. Aineiston kuvaus sijoittuu lukuun 3.1. Luvussa 3.2 kuvaan, miten valitsin tutkittavat lainasanat ja perustelen valintani. Sen jälkeen selitän luvussa 3.3, miten käytin korpusta tutkimuksessani ja määrittelen hakumenetelmäni. Aineistossani kaikilla lainasanoilla ei ollut rinnakkaisia muotoja, vaan niistä esiintyi vain yksi variantti. Olen jakanut analyysin kahteen osaan siten, että ensin käsittelen luvussa 4.1 lainasanat, joista esiintyi vain yksi variantti. Sitä seuraa vertaileva analyysi muista lainasanoista, joista esiintyy useampi kuin yksi variantti, luvussa 4.2. Luvun 4 päättää yhteenveto analyysistä kokonaisuudessaan luvussa 4.3.

2 Lainasanat ja nettislangi

2.1 Sanojen lainaaminen

Suomen kielen omaperäinen sanasto ei riitä kielenkäytön kaikkiin tarpeisiin. Kielen tarve uusille sanoille kehittyy elintapojen muuttuessa ja uusien käsitteiden sekä ilmiöiden syntyessä. Yksi sanaston aukkojen täydentämisen keskeisistä keinoista on sanojen lainaaminen toisista kielistä. Sanojen lainaaminen on yleistä kaikissa kielissä, mutta kielten välillä on eroja sen suhteen, kuinka usein kieli lainaa sanoja muilta kieliltä ja antaa lainoja muille kielille. Valta-asemassa oleva kieli, kuten englannin kieli nykyaikana, on muita kieliä useammin antavana osapuolena. Sanojen lainautumisen suunnalla onkin nähty olevan yhteys kulttuurivirtojen suuntaan jo vanhimpien sanalainojen ajalta asti (Joki 1989: 15).

Kulttuurivirtojen suunnan voi todeta myös tutkimukseni aineistosta, sillä muista kielistä lainattuja sanoja en havainnut aineistossa. Englannin kielen asema niin maailmankielenä yleisesti ottaen kuin tietotekniikan alan ensisijaisena kielenä on johtanut siihen, että tietotekniikan sanaston lainasanat ovat lähes poikkeuksetta englannin kielestä omaksuttuja.

Sanoja lainataan lukuisista syistä. Kielet, jotka ovat kontaktissa keskenään, vaikuttavat väistämättä toisiinsa. Kieli, jonka kansa on väkiluvultaan suurempi, kulttuurillisesti kehittyneempi tai poliittisesti määräävässä asemassa, vaikuttaa erityisesti muihin kieliin. (Itkonen 1966: 130.) Tämän perusteella totean, että myös tietotekniikan sanastoa on lainattu kulttuurista, jossa tietotekniikka on ollut kehittyneempää ja tietotekninen asiantuntijuus ollut edelläkävyyttä. Lainasanojen on myös havaittu kulkeutuvan johtavasta kulttuuriyhteisöstä muihin uusien käsitteiden mukana (Sajavaara 1989: 69–70). Tietotekniikankin lainasanat ovat kulkeneet uusien laitteiden ja niihin liittyvien ilmiöiden mukana suomen kieleen.

Donald Winford (2003: 37–38) puolestaan huomioi lainaamisen sosiaalisen luonteen, sillä lainaamiseen liittyy sanaston aukkojen täyttämisen tarpeen ohella myös lainasanaan liittyvä prestiisiarvo. Philip Durkinin (2009: 132) mukaan lainaamiseen liittyy aina kielikontaktitilanne, mikä tekee lainaamisesta väistämättä sosiaalisen ilmiön. Lainasanat ovat tyypillisesti substantiiveja, sillä konkreettisiin ja tarkkarajaisiin tarkoitteisiin viittaaminen on tärkeää kommunikaatiossa (Sajavaara 1989: 65). Myös suurin osa tutkimukseni aineistosta löytyneistä lainasanoista on substantiiveja, mikä kertoo tietotekniikkaan liittyvän kommunikoinnin tarpeesta nimetä vieraita tarkoitteita. Kielenkäyttäjät ovat olleet tekemisissä käyttöjärjestelmien, ohjelmien ja pelien kanssa, joita ei ole lokalisoitu suomenkieliseksi, minkä vuoksi lainaaminen on ollut välttämätöntä.

Lainasana tarkoittaa siis yksittäistä sanaa, joka on lainattu toisesta kielestä. Suomen kielen tutkimuksessa lainasanan rinnalla käytetään myös termiä vierassana, mutta termit eivät ole synonyymisiä. Vierassana otettiin 1970-luvulla käyttöön termin vierasperäinen sana korvaamiseksi. Vierassanojen ja lainasanojen ero piilee yleisessä kielitajussa: Lainasanoilla viitataan kaikkiin sanoihin, jotka on jossain historian vaiheessa lainattu suomen kieleen. Vierassanoilla puolestaan tarkoitetaan verrattain uusia lainasanoja, jotka eivät ole täysin mukautuneet suomen kieleen ja joiden vierasperäisyys tunnistetaan helposti. Kaikki vierassanat ovat siis myös lainasanoja, mutta vierassanat muodostavat vain osan lainasanastosta. (Itkonen 1990: 9–10.) Tutkielmassani viitataan aineistossani esiintyviin sanoihin lainasanoina, koska en halua rajata tutkimuskohdettani ajallisesti ja koska tutkin, mitä sanoille tapahtuu lainaamisprosessissa.

Lainasanojen omaksumiseen ja käyttöön vaikuttavat merkittävästi kielen ulkopuoliset tekijät. Erityisesti kielenkäyttäjien suhtautuminen vieraisiin kieliin on vaikuttanut suomen kielen lainasanoihin niin myönteisesti kuin kielteisesti. Ennen lainoja pyrittiin mukauttamaan omaperäisiin malleihin nykyistä useammin, koska suomalaisuuden säilyttäminen ja ylläpitäminen kielessä oli tärkeää (Sajavaara 1989: 84). Vierasperäisten sanojen oikeinkirjoituksesta käytiin jopa kiihkeää väantöä, koska kielenkäyttöön vakiintuneilta yleislainoilta vaadittiin samanlaista äänne- ja kirjoitusasun vastaavuutta kuin omaperäisiltäkin sanoilta (Häkkinen 1994: 463).

Alkuvaiheessa suomen kirjakieli oli oikeinkirjoitukseltaan vakiintumaton, joten lainasanatkaan eivät esiintyneet yhdessä yhtenäisessä kirjoitusasussa, vaan lainasanojen kirjoitusasu vaihteli paljon eriävien vieraskielisten mallien takia, eikä yhtenäiseen kirjoitustapaan edes pyritty (Häkkinen 1994: 161). Oikeinkirjoituksen horjuvuus jatkuu myös tuoreissa lainasanoissa, mikä käy ilmi tutkimistani lainasanoista.

Lainaus ei välttämättä aina tapahdu antaja- ja vastaanottajakielten suorassa kontaktissa, vaan se on mahdollista myös toisen kielen välityksellä (Sajavaara 1989: 65). Englannin kieli lainaa myös muilta kieliltä sanoja, jotka lainautuvat suomen kieleen englannin välityksellä. Paula Sajavaara (mts.: 67) toteaa, että kansainväliset lainat saapuvat suomen kieleen useimmiten englannin kielen kautta. Tutkimuksessani keskityn kuitenkin vain lainasanoihin, joiden alkuperä on englannin kielessä, sillä samasta kielestä lainatut sanat muuttuvat samojen periaatteiden mukaan. Koska eri kielistä lainattuihin sanoihin kohdistuu erilaisia muuttumisen prosesseja, muista kielistä lainattujen sanojen tarkastelu laajentaisi tutkimustani liikaa.

Englannin kielen kautta välittyneille muiden kielten lainasanoille on voinut myös tapahtua jo muutosta niiden sopeutuessa englannin kieleen, mikä vaatisi muista kielistä lainattujen sanojen analysoimista eri tavalla. Sanan lainautuminen välittäjäkielen kautta voi piilottaa sanan varsinaisen alkuperän, ja lainautumisen ajankohta ja tapa eivät ole yksiselitteisiä vanhemmissa lainasanoissa, koska kirjoitetun kielen aineistoa on vähän eikä se anna täydellistä kokonaiskuvaa kielenkäytön eri muodoista (Häkkinen 1994: 493–494).

Kaisa Häkkisen (mts.: 493–494) mukaan erityisesti globaaliset käännöslainojen kulkureitit ovat mahdottomia selvittää, mutta yksittäisten tapausten kohdalla on mahdollista jäljittää lainasanan alkuperä esimerkiksi yksittäisiin tapahtumiin ja henkilöihin, jotka ovat levittäneet sanaa. Globaalinen käännöslaina on laajasti moniin kieliin levinnyt lainasana, joita on myös tietotekniikan sanastossa. Aineistosta tekemieni havaintojen perusteella tietotekniikan sanastossa uudet käsitteet ja laitteet ovat usein saaneet nimensä englanninkielisen mallin mukaan. Tutkimuksessani käsiteltävät lainasanat ovat niin tuoreita, ettei etymologinen tulkinnanvaraisuus vaikeuta aineistoni valintaa ja sen analyysiä.

Suomen kielen tutkimuksessa lainasanat on perinteisesti luokiteltu kolmeen lainasanan tyyppiryhmään: yleislainoihin, erikoislainoihin ja sitaattilainoihin. Yksi jaottelun kriteereistä on alkuperäisen sanan muodon muutoksen aste. Yleislaina tarkoittaa lainasanaa, joka on sopeutunut suomen kieleen niin, ettei siinä esiinny suomen kielelle vieraita piirteitä, kuten vieraita kirjaimia tai äänteiden yhdistelmiä, joita ei esiinny omaperäisessä sanastossa. Sen takia yleislainaa ei välttämättä tunnisteta vierasperäiseksi sanaksi. Yleislainasta poiketen erikoislainassa esiintyy suomen kielelle vieraita piirteitä, koska se on mukautunut suomen kieleen sopivaksi vain osittain. Erikoislainalle ja yleislainalle on tyypillistä taipuminen kaikissa tai lähes kaikissa suomen kielen sijamuodoissa. Sitaattilainoissa vierasperäinen aines on lainattu sitaatin tavoin ilman muodon muutosta eikä sana taivu ollenkaan tai vain erittäin rajoittuneesti. Sitaattilainoille tyypillistä on tilapäinen käyttö: ne eivät yleensä vakiinnu yleiseen kielenkäyttöön, vaan niitä käyttää tilapäisesti vain pieni osa kieliyhteisöstä. (Sajavaara 1989: 71.)

Tutkimuksessani tarkastelen vain vakiintuneita lainasanoja. Tilapäistä käyttöä varten lainatut sitaattilainat eivät kuvasta varsinaista ja vakiintunutta kielenkäyttöä, jota haluan tutkia. Sitaattilainoissa ei myöskään esiinny muuttumisen piirteitä, joita erittelen ja analysoin. Tästä syystä aineistoni koostuukin pääasiassa erikoislainoista. On tärkeää kuitenkin huomioida, että yleislainat, erikoislainat ja sitaattilainat eivät ole jyrkästi toisistaan eroavia kategorioita, vaan

lainasanat sijoittuvat jatkumolle, jossa lainasanoissa esiintyy useamman kuin yhden lainatyyppin ominaisuuksia. Kaisa Häkkinen on todennut, että lainasanatyyppien rajat ovat epäselviä ja varsinaisessa kielenkäytössä lainasanoja käytetään sekalaisesti (Häkkinen 1994: 463).

Tutkimuksessani käsitän sanojen sijoittuvan jatkumon eri vaiheisiin sen mukaan, kuinka paljon ne ovat muuttuneet saapuessaan suomen kieleen. Jatkumon vastakkaisissa ääripäissä ovat yleislainat ja sitaattilainat. Niiden väliin sijoittuvat erikoislainoiksi luokiteltavat lainasanat, joiden mukautumisen aste vaihtelee sanakohtaisesti. Lainasanatyyppit eroavat muunkin kuin mukautumisen asteen mukaan, mutta tutkimuksessani muilla piirteillä ei ole painoarvoa.

Edes lainaaminen itsessäänkään ei ole tarkasti rajattava ilmiö, sillä se on läheinen koodinvaihdon kanssa. Donald Winfordin (2003: 41) mukaan lainaaminen ja koodinvaihto ovat toisistaan poikkeavia, eri tavalla toimivia ilmiöitä, mutta ei osaa vetää tarkkaa rajaa niiden väliin. Olen eri mieltä, sillä uskon, että ilmiöinä ne liittyvät toisiinsa ja niiden välille muodostuu jatkumo samalla tavoin kuin eri lainasanatyyppien välille. En käsittele tutkimiani lainasanoja koodinvaihdon ilmiönä, koska ne eivät ole tilapäisiä lainasanoja, vaan kielenkäyttöön vakiintuneita sanoja.

2.2 Lainasanojen kirjoitusasun muuttuminen

Sanan lainaamisessa on merkityksen lainaamisen ohella kyseessä myös alkuperäisen sanan muodon lainaamisesta. Muoto, johon lainattu merkitys on assosioitu, lainataan yhdessä merkityksen kanssa (Durkin 2009: 134). Kirjoitetussa kielessä muodon lainaaminen tarkoittaa alkuperäisen sanan kirjoitusasun säilyttämistä. Äärimmillään kirjoitusasun säilyttäminen tarkoittaa tilapäistä sitaattilainaa, joka vieraudeltaan ei sovellu lainaajakielen käyttöön muussa kuin siinä erityisessä kontekstissa, jossa sitä tilapäisesti käytetään.

Sanan muotoon sisältyy myös äänneasua, mutta tutkimuksessani en tarkastele sanojen ääntämistä, vaan pelkästään kirjoitusasua. Tässä tutkielmassa viitataan siis muodolla aina kirjoitusasuun. Äänneasua on kiinteästi sidoksissa kirjoitusasuun, ja äänneasua onkin aiheuttanut osan variaatiosta, joka aineistossani ilmenee. Siitä huolimatta olen keskittynyt vain kirjoitusasuun, sillä nettislangia käytetään ensisijaisesti vain kirjoituksessa. Jäsentelen aineistossani ilmeneviä muutoksia sen mukaan, onko muutos tapahtunut vokaalimerkissä vai konsonanttimerkissä, mutta en näissäkään tapauksissa ota huomioon muutokseen kytkeytyviä

ääntämisen seikkoja. Käytän siis konsonantteja ja vokaaleja vain kirjoitusmerkkien lajittelun kategorioina enkä huomioi niiden muita ominaisuuksia, vaikka termeillä viitataan yleensä myös fonologisiin ilmiöihin.

Lainasanojen muodon muuttumisesta käytetään tutkimuksessa usein termiä mukautuminen. Mukautumisella viitataan muodon muutokseen, joilla vierasperäinen sana tehdään suomen kielelle sopivaksi. Mukautumisen yhteydessä vieraat äänteet ja kirjainmerkit katoavat tai ne korvataan omaperäisillä vastineilla. Mukautumisessa eivät muutu vain yksittäiset äänteet ja merkit, vaan vastaanottajakielelle mahdottomat äänteiden yhdistelmät myös muuttuvat. Tutkimuksessani en kuitenkaan ensisijaisesti käsittele sanojen mukautumista, sillä otan huomioon kaikki lainasanoissa ilmenevät muutokset, jotka eivät ole aina mukautumisen aiheuttamia. Martin Haspelmath (Haspelmath–Tadmor 2009: 44) on tuonut esille, että kieleen mukautumattomat sanat tunnustetaan muita lainasanoja paremmin vierasperäisiksi. Sanojen vierasperäisyys vaikuttaa sanojen käyttöön nettislangissa, sillä slangin käyttäjillä on tarve ilmaista identiteettiään ja kiinnittää muiden huomio poikkeavalla kielenkäytöllä. Slangista ja kielen prestiisiarvosta kirjoitan lisää luvussa 2.3.

Lainasanoilla on kuitenkin yleinen taipumus mukautua lainaajakieleen sopiviksi. Suomessa kielenkäyttäjillä on ollut tarve suomentaa vierasperäinen sanasto jopa sepittämällä vastineita vieraskielisille nimityksille (Hakulinen 1946: 426–428). Jean Aitchinson (2001: 114) on esittänyt, että lainasanan mukautuminen on lainaamiselle ominainen piirre, vaikka mukautumisen prosessia ei tiedosteta eikä sen aiheuttamaa muutosta välttämättä edes huomata. Mitä vähemmän lainasanan muoto poikkeaa alkuperäisestä sanasta, sitä harvemmin mukautumisen prosessin tunnistaa. Alkuperäisen sanan kirjoitusasuun säilyttänyt erikoislaina, johon on vain liitetty loppu-*i*, ei vaikuta mukautuneelta, mutta *i*:n lisääminen on sanan tavarakenteen kannalta merkittävä muutos. Esimerkiksi aineistossani esiintyvä sana *bugi* muuttuu loppu-*i*:n lisäyksellä yksitavuisesta sanasta kaksitavuiseksi.

Lainasanan mukautumisen astetta säätelee moni tekijä: käyttötiheys, levinneisyys yhteisössä, lainaustapa, käyttötilanteeseen liittyvät vaatimukset ja sanan tarkoituksen erikoistumisen aste (Sajavaara 1989: 72). Sanan käyttötiheys vaikuttaa mukautumisen asteeseen siten, että tiheästi käytetyillä sanoilla on taipumus mukautua huomattavasti. Samoin laajalle levinneet sanat mukautuvat suppealla alalla käytettyjä sanoja enemmän. Toisin sanoen sana, jolle on tarvetta erikoisalan ulkopuolella ja jonka sisältämä käsite on tuttu enemmistölle kieliyhteisössä, altistuu mukautumiselle herkemmin. Lainaustavalla tarkoitetaan väylää, jonka kautta sana

lainataan, eli puhuttua tai kirjoitettua kieltä. Lähtökohtani tutkimukseen on se, että kirjoitetun kielen kautta lainattu sana todennäköisemmin säilyttää alkuperäisen sanan muodon, koska kirjoittaminen noudattaa enemmän kielen standardia ja vieraasta kielestä saadun mallin noudattaminen on helpompaa. Käyttötilanne vaikuttaa mukautumisen asteeseen sen mukaan, minkälaisia tyyliin liittyviä vaatimuksia se asettaa kielelle. Internetissä kirjoittaminen on tyyllillisesti ja kielellisestikin vapaata, mutta nettislangin identiteetin kannalta mukautumisen välttäminen on mielekästä, joten nettislangi ei ole käyttötilanteen vaikutukselta vapaa. Sanan tarkoituksen erikoistumisen aste viittaa siihen, tarvitaanko sanaa yleiskielessä vai erikoisalan kielessä.

Rudolf Filipovic (1996: 41) luokittelee artikkelissaan englannin kielestä muihin kieliin lainatut sanat neljään eri ryhmään sen mukaan, kuinka sanojen kirjoitusasu on muuttunut. Lainasanatyypeistä poiketen Filipovicin ryhmittely ottaa huomioon myös alkuperäisen sanan kirjoitus- ja äänneasun eroavaisuudet ja niiden vaikutuksen lainasanan muotoon. Ensimmäisen ryhmän lainasanat käyttävät sanan äänneasua mallina. Toisen ryhmän sanat noudattavat alkuperäisen sanan kirjoitusasua muuttamatta sitä lainauksen yhteydessä. Kolmannen ryhmän lainasanat noudattavat osittain sekä äänne- että kirjoitusasua. Neljännen ryhmän sanat on lainattu välittäjäkielen välityksellä, minkä vuoksi kirjoitusasukin on ottanut vaikutteita välittäjäkielestä. Tutkimuksessani olen karsinut pois neljännen ryhmän lainasanat, mutta muiden ryhmien tapauksia esiintyy aineistossani. Hypoteesini mukaan toisen ryhmän lainasanoja on poikkeuksellisen paljon nettislangin tietotekniikan sanastossa, koska kirjoitetulla kielellä on poikkeuksellinen vaikutus aihepiiriin käsittelyyn kielellisesti.

Uusia lainasanoja ei usein käytetä vain yhdessä kirjoitusasussa, vaan kirjoitusasussa ilmenee horjuntaa. Rinnakkaisten muotojen olemassaolo vaikeuttaa vierasperäisten sanojen oppimista ja oikeinkirjoitusta. Matti Räsänen (2002) on kirjoittanut artikkelin vierassanojen kirjoitusongelmista, joita erityisesti vieraat kirjainmerkit ja äänneiden keston vaikea tunnistettavuus aiheuttavat, ja vetoaa lainasanojen sopeuttamisen tarpeeseen kirjoitusongelmien ehkäisemiseksi. Englantilaisperäisiä lainasanoja tutkinut Heikki Leskinen (1981: 317) on myös todennut englantilaisperäisen aineksen oikeinkirjoituksen ja taivutuksen olevan ongelmallista kielenkäyttäjille. Pro gradu -tutkielmassaan Hanna Yli-Paunu (2013: 80) tuo esille nimenomaan nettislangin kirjoitusasun vaihtelevuuden ja sen ongelmallisuuden. Tutkimuksessani en voi ottaa huomioon kirjoitusasun horjuvuutta kokonaisuudessaan, koska laajassa aineistossa sen huomioiminen on käytännössä mahdotonta. Vain aineistossa, jonka

lukee kokonaan läpi, on mahdollista huomioida kaikki mahdolliset kirjoitusasut. Pelkkä kielitaju ei riitä ison aineiston kaikkien mahdollisten muotojen päättelemiseen.

Lainasanoja ei lainata suoraan yleiskieleen, vaan ne omaksutaan ensin muihin kielimuotoihin, joiden kautta lainasana voi vakiintua yleiskieleen (Tuomi 1989: 29). Uutta käsitettä varten sanaa ei lainata käytännössä vain kerran, vaan lainaus tapahtuu useaan kertaan eri konteksteissa ja eri kielimuodoissa, minkä vuoksi samaan tarkoitteeseen viittaavalla lainasanalla on rinnakkaisia varianteja, joiden esiintyminen vaihtelee kielimuodon mukaan. Vaikka tutkinkin tarkasti rajatun käyttäjäkunnan ja suppean aihepiirin lainasanoja, tämä ilmiö vaikuttaa myös aineistooni. Kielenkäyttäjät omaksuvat lainasanat eri lähteistä, mikä johtaa synonyymisten varianttien rinnakkaiseen käyttöön. Sanojen omaksuminen voi erota sen perusteella, onko sana lainattu puhutusta vai kirjoitetusta kielestä. Koska nettislangi ei ole yhtenäinen kielimuoto, vaan se jakautuu erilaisiin alalajeihin, nettislangin käyttäjät käyttävät erilaista sanastoa ja kommunikoivat erilaisissa yhteisöissä.

Samana lainasanana eri variantit voivat myös erikoistua erilaisiin tehtäviin.

Kandidaatintutkielmassani (Lauri 2022) tutkin *savettaa* ja *seivata* -verbien merkityksiä verkkokeskusteluissa ja havaitsin niiden käytössä selviä eroja. Kirjoitusasuun pohjautuva *savettaa*-verbiä käytettiin ensisijaisesti vain tietotekniikkaan liittyvissä yhteyksissä, kun *seivata*-verbi lainasi alkuperäisen sanan merkitystä laajemmin viitaten usein muun muassa asian tai ihmisen pelastamiseen.

Sajavaaran (1989: 71) mukaan kirjallista tietä tulleet lainat ovat usein äänneasultaan vieraita ja niiden mukautuminen suomen kieleen sopivaksi on vähäisempää verrattuna puhutun kielen kautta lainattuihin sanoihin. Tästä johtuen erikoislainoja onkin yleislainoja suurempi määrä suomen kielessä, sillä kirjoitustraditio estää vapaan muuttumisen ja lähtökieltä ymmärtävät kielenkäyttäjät välttävät sanan liiallista mukauttamista, koska alkuperäisestä sanasta liian paljon poikkeava muoto on heille outo (mp.: 71). Lainasanana äänneasun suomalaistuminen on Kaisa Häkkisen (1990: 259) mukaan merkki sanan kotiutumista kieleen. On kuitenkin muistettava, että kaikki lainasanat eivät vaadi mukautumista, sillä vierasperäisetkin sanat voivat sopia sellaisenaan suomen kieleen.

2.3 Nettislangi ja tietotekniikan sanasto tutkimuskohteina

Slangi on kielimuoto, jonka luokittelu on Heikki Paunosen (2000: 35–36) mukaan vaikeaa, koska se ei ole itsenäinen kieli tai kieleen kuuluva murre. Slangille on tyypillistä lainasanojen

runsas käyttö, minkä osoittaa muun muassa stadin slangin monista kielistä koostuva sanasto (Forsberg 2021). Nettislangilla ei viitata yhteen yhtenäiseen kielimuotoon, vaan se on yhteinen nimitys kaikelle internetissä tapahtuvalle variaatiolle, joka vaihtelee riippuen viestintämuodosta, käyttäjäkunnasta ja yhteisöstä. Tutkielmassani viitataan nettislangilla laajemmin internetissä käytettävään kieleen, mutta aineistoni koskee vain Suomi24-keskustelufoorumia, joka ei edusta nettislangia kokonaisvaltaisesti.

Emmi Hynönen (2008) on tuonut artikkelissaan esille internetissä tapahtuvan kommunikoinnin monimuotoisuuden. Esimerkiksi keskustelufoorumeilla ja chatissä tapahtuva kommunikaatio on luonteeltaan erilaista ja kirjoitukselliselta vapaudeltaan eri tavalla rajoittunutta (Hynönen 2008: 186–187). Keskusteluun osallistumisen vapaus, viestinnän reaaliaikaisuus ja kirjoittajan anonyymius vaihtelevat kommunikaation muodosta riippuen, mikä vaikuttaa internetissä käytettyyn kieleen (Hynönen 2008: 188). Tästä monimuotoisuudesta johtuen nettislangin variaatio lisääntyy. Jorma Luutonen (2007: 219) on todennut, että internetissä syntyneiden uusien viestintämuotojen myötä kirjoitetun suomen kielen variaatio on lisääntynyt. Hän kuitenkin huomauttaa, ettei kyseessä ole kielen kokonaiskuvan kannalta merkittävästä muutoksesta, sillä nettislangin uudesta variaatiosta osa on peräisin jo aikaisemmin ilmenneestä puhekielen variaatiosta (Luutonen 2007: 224).

Nettislangille on ominaista lainasanojen runsaus. Erityisesti englannin kielestä lainattuja sanoja käytetään nettislangissa paljon (Yli-Paunu 2013: 10). Tutkielmassani keskityn vain tietotekniikan sanaston lainoihin, mutta lainasanojen runsas käyttö on ominaista nettislangille laajemminkin. Myös David Crystal (2011) on käsitellyt internetin vaikutusta kieleen ja uuden sanaston syntymiseen. Internetin vaikutuksesta ei pelkästään lainata sanoja, vaan myös omaperäinen sanasto voi saada uusia merkityksiä (Crystal 2011: 60). Esimerkiksi suomen kielen omaperäinen sana *tallentaa* sai uuden yleiskieleenkin vakiintuneen merkityksen tietotekniikan käytön yleistymisen myötä. Arvioin internetin vaikuttaneen erityisesti sanojen lainaamisen tarpeeseen ja lainasanojen vakiintumiseen.

Oman kokemukseni ja myös aineistoni perusteella olen havainnut, että nettislangissa käytetään lainasanoja runsaasti. Slangin käyttämisellä on vahva yhteys kielenkäyttäjän identiteettiin (Paunonen 2008: 58–59). Tästä johtuen uskon, että nettislangille ominaisten piirteiden korostaminen on kielenkäyttäjälle tarpeellista identiteetin rakentamisen takia. Yksi tapa osoittaa kuulumisen nettislangia käyttävään yhteisöön on muista kielimuodoista poikkeavien lainasanojen käyttäminen. Nettislangissa lainasanoja ei käytetä vain uusien

asioiden nimeämiseen, vaan niillä korvataan myös jo olemassa olevia omaperäisiä sanoja, koska sillä tavalla voi rakentaa ja ilmaista omaa persoonaansa. Myös nettislangin ulkopuolella lainasanoja käytetään vastaavanlaisen prestiisin innoittamana. Myös Sajavaara (1989: 70) on huomionnut, että slangin käyttäjät ovat tietoisia lainasanojen huomiota herättävästä ominaisuudesta ja jopa leikittelevät sillä. Jorma Luutonen (2007: 219) yhtyy samaan kantaan mainitsemalla, että identiteetin korostaminen on keskeistä myös kielimuodon valinnalla.

Lainasanoihin liittyy merkittävän paljon kirjoitusasun horjuvuutta. Kirjoitusasun horjuvuus lainasanoissa on todettu jo suomen kirjakielen varhaisien vaiheiden lainasanastossa, mikä johtui suomen kielen ja lainaajakielten välisistä äänne-eroista ja ortografian vakiintumattomuudesta (Häkkinen 1994: 461). Uskon, että keskeisin syy varioivalle kirjoitusasulle nettislangissa on normittavan auktoriteetin puute. Nettislangilla ei ole yleiskielen tavoin kieltä tietoisesti huoltavaa tahoa, joka asettaa standardin oikeinkirjoitukselle. David Crystal (2011: 62) on havainnut, että sähköisen viestinnän oikeinkirjoituksen horjumisessa ei välttämättä ole kyse standardin tietämättömyydestä, vaan monesta muusta seikasta kuten siitä, ettei sitä jakseta käyttää tai siitä poikkeamisella on tarkoituksellinen vaikutus. Väitän, että internetissä sanojen ulkoasuun vaikuttaa merkittävästi se, että kieltä kirjoitetaan eikä puhuta. Lainasanojen tapauksessa se motivoi alkuperäisen sanan kirjoitusasun matkimista. Kirjoitetun kielen malli syrjäyttää äänneasun, vaikka kielenkäyttäjät tietäisikin sanan äänneasun.

Tutkimusta edeltävän mielikuvani ja myös aineistoni perusteella tietotekniikan sanastoon kuuluu paljon lainasanoja. Sajavaara (1989: 86) on todennut tieteen ja tekniikan kuuluvan aihepiireihin, joissa käytetään erityisen paljon anglismeja eli englannin kielestä lainattuja sanoja. Pro gradu -tutkielmassaan tietotekniikan termien alkuperää tutkinut Miia Savinainen (2005) luokittelee lainasanat omaksi ryhmäkseen jakaessaan termejä eri ryhmiin, koska niiden osuus termistössä on tarpeeksi huomattava.

Osa tietotekniikan sanastosta on levinnyt laajempaan käyttöön ja yleiskielen sanastoon, mutta on myös paljon lainasanoja, jotka ovat jääneet vain suppeasti alan asiantuntijoiden käyttöön. Kaisa Häkkinen (2003: 48) on huomannut, että yleisesti lainasanojen ollessa vielä nuoria niillä on taipumus sitoutua tiettyyn aihepiiriin ja tyyliin. Yhdyn ajatukseen ja väitän, että nuoret lainasanat ovat aihepiirin ja tyyliin ohella myös vain tietyn käyttäjäkunnan keskuudessa käytettyjä.

Anglismien runsas määrä ja sitä kautta angloamerikkalaisen kulttuurin vaikutus on nähty uhkana suomen kielelle, mutta toisaalta niiden vaikutus yleiskieleen on nähty myös vähäisenä, koska anglismien käyttö rajoittuu ensisijaisesti vain tietyille erikoisaloille (Sajavaara–Lehtonen 1981: 289). Suomen kielen kokonaiskuvaan englannin kielellä ei siis ole niin mullistavaa vaikutusta, mutta anglismeille on löytynyt tiettyjä käyttötarkoituksia. Esimerkiksi anglismeja käytetään tyylin tehokeinona (Sajavaara–Lehtonen 1981: 299). Sen ohella suppean käyttöalan lainasanoja käyttämällä kielenkäyttäjät voi osoittaa alan asiantuntijuutensa tai yleisen oppineisuutensa (Tuomi 1989: 54). Vaikka uuden käsitteen mukana tulevia lainasanoja arvostetaan ensin, niiden tyyliarvo heikentyy ajan myötä. Joskus lainasana jopa korvataan ajan myötä omaperäisellä vastineella, kun lainasanan tyyliarvo on tarpeeksi ehtynyt ja sen käyttäminen tehokeinona ei enää onnistu (Tuomi 1989: 54). Tietotekniikan sanastossa on löytänyt esimerkkiä lainasanan korvaamisen ilmiöstä. Muussa sanastossa esimerkiksi *studentti* korvattiin sanalla *ylioppilas* (Pulkkinen 1984).

3 Aineisto ja metodit

Aloitin luvun esittelemällä käyttämäni aineiston luvussa 3.1. Sitä seuraa tutkielmassani käytetty menetelmän kuvaus. Ensiksi selitän, millä tavalla olen valinnut tutkittavat sanat luvussa 3.2. Lopuksi luvussa 3.3 kuvaan, millä tavalla suoritin haut korpuksessa.

3.1 Suomi24-korpus aineistona

Tutkimukseni aineistona käytän Suomi24 virkkeet -korpusta (City Digital Group 2021). Kielipankin toimittama korpus koostuu Suomi24-keskustelufoorumin keskusteluista kerätystä aineistosta, ja se on kenen tahansa saatavilla Korp-sivustolla. Korpus sisältää keskustelufoorumin kaikki keskustelut vuodesta 2001 vuoteen 2020. Korpus on jaettu 20 eri osaan vuoden mukaan, mutta hyödynsin tutkimuksessani korpusta kokonaisuudessaan. Korpus on saatavilla myös vain Korp-sivustolle kirjautuville avautuvassa VTR-muodossa, mutta hyödynsin korpusta tässä tutkimuksessa kirjautumatta sisään.

Valitsin korpuksen aineistokseni, koska tutkimukseni vaati mahdollisimman laajan aineiston, josta käy ilmi lainasanaston kokonaiskuvan ja varsinaisen kielenkäytön luonne nettislangissa. Korpus, jossa voi suorittaa tarkasti rajattuja hakuja, tuki parhaiten tutkimukseni tarkoitusta tehdä mahdollisimman kattava kuvaus tietotekniikan sanaston lainasanoista nettislangissa. Valmista korpusta hyödyntämällä vältyin liiallisen ajan kuluttamiselta aineiston keruussa ja käsittelyssä. Digitaalisesti kirjoitetussa muodossa säilytetty korpus on myös sopiva verkkokeskusteluaineiston tutkimukseen, koska alkuperäinen aineisto on itsessäänkin kirjoitettua tekstiä, jota säilytetään digitaalisesti ja on kirjoitettu digitaalista lukemisalustaa varten.

Korpuksen käyttöä pidetään erityisen hyödyllisenä nimenomaan tiettyyn muotoon keskittyvässä tai muotojen välistä vaihtelua tarkkailevassa tutkimuksessa (Luodonpää-Manni ym. 2020: luku 10). Tutkimukseni onkin ensisijaisesti lainasanojen muodon tutkimusta, sillä en keskity lainasanojen semantiikkaan tai niiden käytön muuhun piirteeseen. Korpus mahdollisti erittäin laajan aineiston käytön muodon tutkimuksessa, sillä korpushaku käy systemaattisesti läpi jokaisen siihen syötetyn sanan eikä se ole taipuvainen inhimillisiin virheisiin. Laajemman aineiston tarkastelu mahdollisti kvantitatiivisen lähestymistavan, koska laajan aineiston avulla pystyin tuottamaan tarpeeksi isoja määriä sanojen käyttötapauksista.

Minulla ei ollut tarvetta lopullisesti päättää tutkimuskohdettani aloittaessani haut, vaan pystyin helposti kokeilemaan monenlaisia hakuja ennen kuin päätin, millä tavalla toteutan tutkimukseni ja mitä tarkalleen ottaen tutkin aineistosta. Ilman korpusta olisin joutunut päättämään tutkimukseni yksityiskohdat ennen aineiston läpikäymistä. Tästä johtuen korpuksen käyttö soveltui tarkoitukseeni erinomaisesti.

Korpus on kooltaan kuitenkin valtava, joten hakujen nopeuttamista ja tulosten täsmentämistä varten en suorittanut hakuja korpuksen koko aineistossa, vaan rajasin haut tietotekniikkaan liittyviin keskustelualueisiin. Aluerajauksessa on myös se hyöty, että tulokset kertovat nimenomaan tietotekniikan sanaston käytöstä, sillä osalla sanoista on muitakin kuin tietoteknisiä merkityksiä. Muiden merkityksien sekoittuminen tuloksiin vääristäisi tutkimukseni tulokset. Tutkittaviksi valitsin alueet *Tietotekniikka* ja sen kaikki alaryhmät, *Internet* ja sen kaikki alaryhmät, *Video ja kuvaus*, *Mobiililaitteet* ja *Kuvankäsittely*.

3.2 Tutkittavien lainasanojen rajaus

Tutkielmani ei käsittele kaikkia lainasanoiksi luokiteltavia sanoja, jotka esiintyvät Suomi24-foorumien keskusteluissa. Sen sijaan olen rajannut lainasanastosta tutkittavat sanat, jotta tutkielmani työmäärä ei kasva mahdottoman suureksi ja jotta tarkasteluun päätyvät vain sanat, joissa muutosta on varsinaisesti tapahtunut. Rajauksen avulla voin tehdä täsmällisempiä havaintoja siitä, kuinka vahvasti alkuperäisen sanan kirjoitusasu vaikuttaa lainasanan muotoon. Tässä luvussa esittelen kaikki periaatteet, joiden mukaan karsin tutkittavia sanoja.

Tutkimukseni koskee vain tietotekniikan lainasanoja. Siitä syystä mietin jokaisen tarkasteluun valittavan sanan kohdalla, onko sana aihepiiriltään nimenomaan tietotekniikkaan liittyvä. Lainattujen sanojen tulee olla edustava otanta tietotekniikan sanastosta, joten karsin lainasanat, joita ei käytetä viitatessa tietotekniikkaan suoraan. Esimerkiksi internetin nopeuden epätasaisuuteen viittaava *seilaaminen* viittaa yleisesti ottaen nopeuden epätasaisuuteen eikä ole erikoistunut tai vakiintunut tietotekniikkaan liittyvään ilmiöön viittaavaksi sanaksi, joten karsin sen.

Tutkimukseni on myös rajattu vain niihin sanoihin, joiden alkuperä on englannin kielessä. Englannin kieli välittää suomen kieleen myös muiden kielen sanoja, mutta tutkimukseni keskittyy vain siihen, miten englannin kielen sanojen kirjoitusasu sopeutuu suomen kieleen. Esimerkiksi japanin kielestä englannin kieleen lainattu *emoji* karsiutui pois tutkittavista sanoista, koska sen alkuperä ei ole englannin kielessä. Englannin kieli on vain levittänyt

japanilaista sanaa muihin kieliin. Joidenkin sanojen kohdalla ei ole täyttä varmuutta, onko sana alun perin englannin kielestä vai ei, mutta olen kielitajuuni turvautuen päätellyt ne englantilaisperäisiksi, koska ainakin tietoteknisessä merkityksessä ne ovat peräisin englannin kielestä. Tämänkaltainen sana on esimerkiksi *fontti*.

Lainasanat ovat usein osa eräänlaista lainasanojen muodostamaa sanaperhettä, jossa tarkoitteen läheiset käsitteet pohjautuvat samaan lainattuun ainekseen. Sanaperheen muodostavat läheiset sanat voivat olla joko saman sanan erimuotoisia lainoja tai saman lainasanan pohjalta muodostettuja johdoksia. Esimerkiksi verbissä *hakkeroida* ja subjektissa *hakkeri* esiintyy sama laina-aines, joten ne kuuluvat samaan sanaperheeseen, koska niiden muodostamisessa on hyödynnetty samaa englannin sanaa. Olen valinnut tutkimusta varten jokaisesta sanaperheestä vain yhden edustajan. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on varmistettava, että tutkimuksesta saatavat lukemat edustavat tasapainoisesti kielenkäyttöä, joten saman aineksen toistuminen useampaan kertaan vääristää tutkimuksen tuloksia. Periaatteenani oli valita sanaperheen yleisin sana, joka voi olla myös perheestä ensimmäisenä lainattu sana. Toisaalta monien sanojen yhteydessä lainausjärjestyksen päättelyminen on mahdotonta, joten ajallinen järjestys oli harvoin ratkaiseva kriteeri. Edustajan valinnassa käytin ensisijaisesti suoraan lainaamalla muodostettuja sanoja johdoksien sijasta, koska eri johtimilla muodostetuilla johdoksilla oli liian paljon variaatiota. Variaation runsas määrä olisi tehnyt vertailusta vaikeampaa.

Koska tutkin nimenomaan lainasanojen muotoa, aineistoni ulkopuolelle jäävät käänöslainat, koska niissä vierasperäistä ainesta ei ole laisinkaan tullut lainan mukana. Vaikka periaatteessa käänöslainojen rakenne voi mukaila alkuperäistä sanaa, käytännössä vain merkitys lainautuu. En tutkimuksessani tarkastele lainasanojen merkitystä, joten jätin ne tutkimuksen ulkopuolelle. Käänöslainoissa vierasperäistä ainesta saattaa esiintyä yhdyssanoissa, joissa vain toinen osa sisältää suoraan lainattua ainesta, kuten sanassa *verkkoadapteri*. Nämä yhdyssanat olen rajannut valituista sanoista pois, koska niiden osat esiintyvät usein itsenäisenäkin ja omaperäisen sana-aineksen sekoittuminen lainasanojen muodon analyysiin hämärtää tutkimuksen tuloksia.

Lainasanat voivat olla niin yleisnimiä kuin erisnimiä, mutta tutkimuksessani en käsittele lainattuja erisnimiä eli lainanimiä, vaikka ne sopisivat muiden kriteerien mukaan tutkittaviksi. Tämä johtuu siitä, että erisnimien lainaaminen on luonnoltaan erilaista kuin yleisnimen, koska erisnimet viittaavat yksittäisiin, selvästi yksilöityihin tarkoitteisiin. Uskon erisnimiin liittyvän

vahvemmin sosiaalisen kontekstin rajoitteita, jotka koskevat jonkun antaman nimen muuttamista ja sen hyväksyttävyyttä. Sen vuoksi niiden mukautuminen suomen kieleen sopivaksi on oletettavasti harvinaisempaa ja erisnimien mukautuminen on ilmiönä tyystin erilainen kuin yleisnimisten lainasanojen mukautuminen. Lainanimet muistuttavat tilapäisiä sitaattilainoja, jotka olen rajannut ulkopuolelle myös yleisnimisissä lainasanoissa, jos niillä ei ole rinnakkaista muotoa, jossa on tapahtunut muutosta.

Lainanimien sisällyttäminen tutkimukseen vääristäisi kvantitatiivisen menetelmän tuloksia. Myös lainasanoja *Kauneus ja terveys* -lehdessä tutkinut Taina Rautiainen (2011) on päätenyt samaan ratkaisuun jättäessään erisnimet pois tutkittavista sanoista. Esimerkiksi tuotteen nimen lainauksessa on tyypillistä säilyttää alkuperäinen sana sellaisenaan. Luetuissa keskusteluissa esiintyi lainanimiä, joiden karsiminen ei ollut kovin yksinkertaista, sillä niitä käytettiin myös yleisnimen kaltaisesti. Esimerkiksi erisnimi *Windows* esiintyi välillä konteksteissa, joissa ei viitattu käyttöliittymään, johon sana viittaa, vaan yleisesti ottaen tietokoneisiin, joihin käyttöliittymä on asennettu. Pohdin, että tämä johtuu siitä, että tuotteen nimi voi muuttua yleisnimeksi ajan myötä, mutta niin tapahtuu vasta, kun tuotteen nimi käsitetään yleisenä nimityksenä tuotelajille eikä vain viitteenä tietyn valmistajan tuottamaan yksilöön. Yksi merkki vierasperäisen erisnimen muuttumisesta yleisnimeksi on sen kirjoitusasun muutos, joka voi olla pelkkä ison alkukirjaimen muuttuminen pieneksi tai myös laajempi mukautuminen suomen kieleen sopivaksi.

Luetuissa keskusteluissa ilmeni useita erisnimien pohjalta johdettuja nimityksiä, joilla oli positiivisia tai negatiivisia konnotaatioita. Keskustelijat olivat antaneet erityisesti käyttöjärjestelmille monenlaisia lempinimiä. Windowsia kutsuttiin muun muassa nimityksillä *winukka*, *wintoosa*, *winkkari* ja *winloota*. Nämä nimitykset jätin tutkimukseni ulkopuolelle, sillä niillä ei ole mallia englannin kielessä, vaan ne ovat suomen kielen omia johdoksia ja yhdyssanoja. Nimitykset kuitenkin heijastavat sitä, kuinka vahvasti nettislangin sanasto on kytköksissä kielenkäyttäjien identiteettiin, sillä käyttöjärjestelmän nimityksellä voi ilmaista oman asenteensa käyttöjärjestelmään liittyen.

Erisnimien tavoin olen karsinut aineistostani myös lainatut kirjainlyhenteet, koska niiden käyttö on sitaattimaista eikä niiden mukautuminen tapahdu samalla tavalla kuin muilla lainasanoilla. Esimerkiksi lyhennettä *jpg* käytetään, kun viitataan kuvatiedostoon, joka on tallennettu kyseisessä muodossa. Lyhenteelle ei ole olemassa erimuotoista lainaa ja se on

lainattu sellaisenaan. Se saattaa esiintyä yhdysosan määriteosana, jolloin lyhenne liitetään perusosaan yhdysviivalla, kuten *jpg-tiedosto*.

Yksi haastavimmista valinnoista koski johdoksia. Lainasanoista, kuten muistakin suomen kielen sanoista, on johdettu paljon uusia sanoja. Johdin lisää sanaan omaperäistä ainesta, jolle ei ole mallia alkuperäisessä sanassa. Lainatusta sanasta muodostettujen johdosten muodon tutkiminen on kyseenalaista tutkimuksessani, sillä johdin aiheuttaa sanassa morfofonologisia muutoksia tavalla, jossa ei ole kyse sanan mukautumisesta suomen kieleen tai muusta varsinaisesti lainaamisprosessiin liittyvästä muutoksesta, vaan sanan sovittamisesta johtimelle sopivaksi. Joissakin tapauksissa lainattua vierasperäistä sana-ainesta ei säily sanassa kovin paljoa, joten jäljelle jääneen aineksen tutkiminen muodon kannalta ei ole mielekäästä. Esimerkiksi sanan *proessori* rinnakkainen muoto *prossu* sisältää niin vähän alkuperäistä ainesta, että vertailu ei olisi kannattavaa. Johdosten tapauksessa korvasin sanat saman sanaperheen edustajilla, joita ei ole johdettu, silloin kun se oli mahdollista. En kuitenkaan karsinut kaikkia johdoksia, sillä kaikissa verbeissä ja adjektiiveissa esiintyi johdin, joka joko korvasi alkuperäisen sanan johtimen tai liittyi alkuperäiseen sanaan sellaisenaan.

Slangin sanastossa lainasanat korvaavat usein omaperäisiä sanoja, joilla on sama tarkoite. Esimerkiksi *savettaa* korvaa verbin *tallentaa*, vaikka omaperäinen verbi on vakiintunut ilmaus. Harkitsin omaperäisen sanaston ottamista mukaan tutkimukseen sillä tavalla, että olisin vertaillut sen käyttömäärää synonyymisiin lainasanoihin. Se osoittautui kuitenkin liian kunnianhimoiseksi ja työlääksi operaatioksi. Vertailua varten minun olisi pitänyt huomioida niin suuri määrä variaatiota, että kaiken variaation huomioiminen olisi haastavaa ja analyysi pitkittyisi merkittävästi. Sen lisäksi vertailu ei tuottaisi mitään tietoa kirjoitusasusta, vaan lainasanojen käytön yleisestä määrästä.

Aineistoni rajaaminen ei johtunut pelkästään lainasanojen kielellisistä piirteistä, vaan myös korpuksen haun käytännöllisistä syistä. Suomi24-korpuksesta löytyy suomen kielen ohella myös muunkielistä keskustelua, minkä vuoksi englannin kieltäkin käytetään keskustelufoorumilla jonkin verran. Tästä syystä hakiessa sitaattilainoja, jotka ovat säilyttäneet alkuperäisen sanan muodon, hakutuloksissa on sekä suomenkielisiä että englanninkielisiä viestejä. Monien sanojen kohdalla englanninkielisten tapausten laskeminen ja vähentäminen pois lukumääristä manuaalisesti oli yksinkertaista, mutta joidenkin sanojen kohdalla laskemistyö olisi ollut liian työläs, joten jätin sanat pois tutkimuksestani. Esimerkiksi *opensource* esiintyi aineistossa monta kertaa, mutta erittäin monessa tapauksessa

se esiintyi englanninkielisen tekstin yhteydessä. Tällaisten tapausten kohdalla käytin hakumuotona muita kuin nominatiiviin taivutettuja muotoja, joista lisää luvussa 3.3.

3.3 Hakuprosessi

Keräsin aineistoni korpuksen haun avulla, joten haun asetusten määrittäminen oli keskeinen osa tutkimustyötäni. Korpus sisältää Suomi24-keskustelufoorumien viestit vuosilta 2001–2020, ja suoritin haut koko aikaväliltä. Vaikka nettislangin sanasto muuttuu nopeasti ja tietotekniikan vikkellä kehitys saa tietotekniikan sanaston vaihtumaan tiheässä tahdissa, en rajannut tutkimustani tietyn ajanjakson aineistoon.

Tavoitteenani ei ollut tutkia vain tuoreinta nettislangia, vaan muodostaa kattava kokonaiskuva lainasanojen muuttumisesta mahdollisimman pitkällä aikavälillä. Pidemmän aikavälin sanaston tutkiminen tuotti myös monipuolisemman valikoiman sanoja, joiden avulla kykenin muodostamaan pätevän kokonaiskuvan sanastosta. Myös sanaston variaatiota esiintyi enemmän, sillä tietoteknisten laitteiden ja ilmiöiden nimitykset kehittyvät ajan myötä: Uusina ja vakiintumattomina niistä käytetään useita rinnakkaisia nimityksiä. Myös samasta lainasanasta esiintyy useampia eri variantteja. Juuri tämän variaation avulla saa kattavan käsityksen lainasanoissa tapahtuneista muutoksista, koska eri variantteja vertailemalla voi paremmin havainnoida muutoksen eri vaiheet.

Haettavien sanojen valinta oli yksi tutkimustyöni merkittävimmistä haasteista. Ensinnäkin tutkimukseeni sopivaa sanakirjaa ei ole olemassa. Tietotekniikan sanastoa on kerätty vain sanakirjoihin, joiden tarkoitus on selittää yleisimmät tietotekniikan termit, joiden tuntemusta vaaditaan tietokoneen käytössä. Näihin sanoihin ei siis sisälly merkittävän paljon lainasanoja, ja nettislangin sanasto puuttuu käytännössä kokonaan.

Nettislangin ja tietotekniikan sanastosta laadittuja sanalistoja löytyi internetistä, mutta ne eivät vastanneet tarpeisiini. Yksikään niistä ei kattanut kaikkea aihepiiriin liittyvää sanastoa, vaan sanalistat oli usein laadittu oppaiksi niille sanoille, jotka eivät ole tuttuja ilman alan asiantuntemusta. Tästä syystä tavallisia ja keskeisiä tietotekniikkaan liittyviä sanoja, joita ei tarvitse erikseen opettaa edes vähän tietotekniikkaa käyttävälle, ei löytynyt listoilta. Nettislangissa käytettyjä tietotekniikan termejä puuttui myös merkittävän paljon. Nettislangin sanalistat olivat puolestaan erittäin puutteellisia tietotekniikan sanaston osalta. Osa sanalistoista oli yliopiston tai muun vastaavanlaisen auktoriteetin laatimia projekteja, ja loput

olivat kenen tahansa vapaasti muokattavia sanalistoja, joihin valitut sanat olivat liian mielivaltaisia tutkimukselleni.

Valmiin sanalistan puutteessa laadin itse sanalistan käymällä läpi korpuksen aineistoa ja poimimalla kaikki siinä esiintyvät lainasanat, jotka liittyvät tietotekniikkaan. Sanalista löytyy tutkielmani liitteistä. Vaikka en rajannut tutkimuskohdettani ajallisesti, sanojen keruussa jouduin valitsemaan tietyn ajanjakson, jonka ajalta luin kaiken aineiston löytääkseni tutkimukseen sopivia sanoja. Luin tutkimustani varten kaikki keskustelut 14 vuorokauden ajalta vuoden 2020 alusta alkaen. Valitsin vuoden 2020, koska muihin vuosiin verrattuna vuoden 2020 aineiston määrä oli sopivin lainasanojen löytämistä varten. En lukenut kaikkea keskustelufoorumille kirjoitettua tältä aikaväliltä, vaan rajasin lukemisen keskustelualueisiin, jotka olen luetellut luvussa 3.1.

Rajatun aikavälin valinnalla tutkimukseen valittu sanasto ei ole yhtä monipuolinen kuin se olisi ollut pidemmän aikavälin sanaston tutkimisella, mutta yleisimmät sanat esiintyvät aineistossa silti yhtä varmasti, jos lukee tarpeeksi paljon viestejä. Valittuihin sanoihin päätyi myös marginaalisemmin käytettyjä lainasanoja, mutta sanalistan ytimen muodostavat keskeisimmät sanat. Etsin sanat keskusteluista, joiden yhteinen sanemäärä oli yhteensä 83312 sanetta. Lainasanoja löytyi yhteensä 174. Lainasanoista 76 esiintyi vain yhdessä muodossa, ja loput 98 lainasanaa esiintyivät joko kahdessa tai useammassa muodossa.

En lukenut viestejä suoraan Suomi24-keskustelufoorumien sivuilta, koska sivustolla ei pysty lukemaan kaikkia viestejä, vaan vain uusimmat keskustelut ovat näkyvillä ja vanhemmat kirjoitukset poistuvat näkyvistä sitä mukaa, kun uusia viestejä kirjoitetaan foorumille. Jos olisin etsinyt lainasanoja uusimmista viesteistä, en olisi ehtinyt lukemaan kaikkea näkyvissä olevaa ennen kuin vanhimmat viestit olisivat kadonneet. Sen sijaan luin viestit Korp-sivuston käyttöliittymän kautta.

Tällä menetelmällä etsittyjen sanojen ohella lisäsin sanalistaan korpukselta löytyneiden sanojen rinnakkaisia muotoja, jotka tiedän saman sanan eri muodoksi kielitajuni perusteella. Lisäsin rinnakkaiset muodot, jotta pystyisin muodostamaan mahdollisimman monta vertailuparia.

Korpuksessa jokaisen sanan on analysoinut koneen morfologinen analyysi, josta käy ilmi muun muassa sanan sanakirjamuoto ja taivutusmuoto, jossa sana esiintyy kyseisessä tapauksessa. Tämän analyysin ansiosta korpukselta pystyy tekemään monenlaisia tarkasti

rajattuja hakuja, mutta tutkimukseni kannalta tästä ei ollut hyötyä. Tutkimukseni koskee nettislangin lainasanoja, jotka eivät valtaosin ole yleiskieleen kuuluvia. Tästä johtuen korpuksen analyysi ei tunnistanut slangisanoja eikä kyennyt määrittelemään niiden sanakirjamuotoa oikein. En voinut siis hakea sanoja tutkimusta varten korpuksen analyysin avulla, vaan jouduin tekemään kutakin sanaa varten moniosaisen haun, jotta tulokseni kattaisivat sanan käytön mahdollisimman monessa taivutusmuodossa.

Vaihtoehtoisesti olisin voinut etsiä kaikkia sanoja vain tietyssä taivutusmuodossa, mutta sanojen välillä on merkittäviä eroja siinä, missä taivutusmuodoissa ne esiintyvät yleisesti. Esimerkiksi nominien etsiminen nominatiivimuodossa olisi muuten sopiva ratkaisu nominatiivin yleisyyden takia, mutta tutkimukseni kannalta se ei sovi. Osalla tutkimistani lainasanoista nominatiivi on sama kuin alkuperäisen englanninkielisen sanan kirjoitusasu. Korpuksesta löytyy myös englanninkielistä kirjoitusta, mikä olisi puolestaan vääristänyt hakuosumien lukumääriä, jos olisin etsinyt sanoja nominatiivimuodossa. Sanojen esiintyminen taivutettuna myös todistaa, etteivät ne ole tilapäisiä sitaattilainoja, vaan vakiintuneita varsinaiseen kielenkäyttöön. Tutkimukseni kannalta on keskeistä, että sanan varsinaisen käyttö heijastuu osumien määrässä mahdollisimman hyvin, joten en voinut etsiä niitä vain yhden muodon perusteella.

Alkuperäisenä tavoitteenani oli määritellä samanlainen hakumenetelmä kaikille listan sanoille, jotta tutkimukseni menetelmä olisi yhtenäinen ja yksinkertaisuudessaan mahdollisimman ongelmaton. Tavoitteeni osoittautui kuitenkin mahdottomaksi, sillä mikään menetelmä ei tuottanut tuloksia, joka olisi kuvastanut sanojen varsinaista käyttötapaa. Sen sijaan laadin jokaiselle vertailuparille tapauskohtaisesti harkitun hakumenetelmän, joka tuotti mahdollisimman tarkan tuloksen sanojen varsinaisesta käytöstä karsimatta liikaa sanan eri taivutusmuotoja tai sekoittamatta muiden sanojen homonyymisiä muotoja tuloksiin.

Huomioin tekemissäni hauissa myös nettislangin horjuvan kirjoitusasun niin pitkälti kuin se oli mahdollista. Erilaiset kirjoitusvirheet ja muut poikkeamat yleisimmästä kirjoitusasusta jäivät tulosten ulkopuolelle, mutta korpuksen haku mahdollisti sen, että kirjainten koolla ei ollut merkitystä. Tämä tarkoittaa sitä, että tuloksiin lukeutuvat myös tapaukset, joissa sana esiintyy niin lauseen alussa isolla kirjaimella kirjoitettuna kuin kokonaan pienillä kirjaimilla kirjoitettuna. Niin ikään tapaukset, joissa sama sana on kirjoitettu kokonaan isoilla kirjaimilla tai muulla tavoin poikkeuksellisilla kirjoitusasuilla, ovat myös mukana lukemissa.

Hakutuloksista en saanut karsittua tapauksia, joissa yhdyssanan osat olivat kirjoitettuna

erikseen. Tästä johtuen myös yhdyssanan osina esiintyneet tapaukset ovat mukana lukumäärissä, jos yhdyssana oli kirjoitettu erikseen.

Vaikka en voinutkaan käyttää samanlaista hakua kaikille tutkittaville sanoille, pystyin vähentämään erityyppisten hakujen määrää niin, että haut noudattivat pääsääntöisesti muutamaa eri sääntöjen joukkoa. Kaikilla sanoilla aloitin hakumenetelmän valinnan tarkistamalla jokaisen rinnakkaisen muodon sanavartalon. Käyttämällä sanavartaloa hakusanana on mahdollista löytää sanan kaikki taivutusmuodot jättämättä mitään käyttötapausta hakutuloksien ulkopuolelle. Käytin esimerkiksi sanan *rekisteri* sanavartaloa hakusanana, koska sen ja sanan muiden varianttien hakutuloksiin ei sekoittunut muita sanoja. Sen sijaan sanoja, joissa sanavartalolla hakeminen sekoitti tuloksiin muiden lekseemien tapauksia, en voinut hakea käyttäen sanavartaloa hakumuotona. Esimerkiksi sanan *manuaalinen* haussa en voinut käyttää sanavartaloa, koska *manuaali*-sekoittuu sanaan *manuaali*, joka ei edes kuulu samaan sanaperheeseen.

Kun sanavartalon käyttö hakumuotona ei ollut mielekäästä, laadin haun, jossa haku etsi samanaikaisesti sanaa eri taivutusmuodoissa. Nominilla etsin sanojen käyttötappauksia genetiivissä, partitiivissa, essiivissä ja paikallissijoissa. Valitsin sijapäätteet, joiden päätelin olevan kaikkein yleisimpiä varsinaisessa kielenkäytössä. Esimerkiksi sanan *kursori* käyttökertoja etsin haulla, joka etsi kaikki kerrat, jolloin sana esiintyi kyseisissä sijapäätteissä taivutettuna: *kursorin*, *kursoria*, *kursorina*, *kursorissa*, *kursorista*, *kursoriin*, *kursorilla*, *kursorilta*, *kursorille*. Rinnakkainen muoto *cursor* edellytti taivutusmuodoilla etsimistä, koska sen englanninkieliset käyttötappaukset sekoittuivat hakutuloksiin.

Sanoista, joissa sijapäätteiden vokaaliharmonia oli epäselvä, etsin kaikki taivutusmuodot ottaen huomioon myös sijapäätteiden eri muodot. Partitiivin, essiivin, inessiivin, elatiivin, adessiivi ja ablatiivin lopun *a*:n vaihtelu *ä*:n kanssa otettiin siis huomioon. Osalla sanoista käyttö ei ollut tarpeeksi vakiintunutta, joten kielenkäyttäjien epävarmuus päätteen vokaalin laadusta kävi selvästi ilmi. Esimerkiksi sanaa *rootkit* esiintyi partitiivissa sekä muodossa *rootkittiä* että *rootkittia*.

Poikkesin valitsemistani sijapäätteistä vain erikoistappauksissa, joissa yksittäiset taivutusmuodot olivat vertailuparilla homonyymiset. Esimerkiksi sanojen *versio* ja *version* vertailussa edellisen genetiivi ja jälkimmäisen nominatiivi olisivat sekoittuneet keskenään, joten hain sanat kaikilla muilla taivutusmuodoilla, joita muuten käytin haussa, paitsi genetiivillä. Toinen erikoistappaus koski lainasanoja, joissa loppu-*i*:n lisäys sanaan aiheutti

sanassa astevaihtelua, kuten *fontti*, jossa loppu-*i* on kahdentanut alkuperäisen yksinäiskonsonantti *t:n*. Aineistossani muutos tapahtui vain klusiilien yhteydessä. Näitä sanoja ja niiden rinnakkaismuotoja etsin taivutettuina partitiiviin, essiiviin ja illatiiviin, jotta astevaihtelun takia taivutusmuodot eivät olisi homonymisiä. Esimerkiksi sana *fontti* ja sen rinnakkainen muoto *font* olisivat molemmat genetiivissä *fontin*.

Suoritin kaikki haut, joissa käytin taivutusmuotoja hakumuotoina, vain yksikön taivutusmuodoissa. Sanalistassani ei esiintynyt sanoja, joita käytettäisiin erityisen paljon vain monikossa, joten valinta ei vaikuta tutkimukseni määrälliseen vertailuun. Päädyin ratkaisuun siksi, että sain vähennettyä käytettävien hakumuotojen määrää ja täten lyhennettyä aineiston keruuseen käytettyä aikaa, koska usean rinnakkaisen haun suorittaminen pidensi Korp-sivuston latausaikojä merkittävästi. Vaikka olen hakenut vain yksikön taivutusmuotoja, tuloksissa esiintyy myös tapauksia, joissa sana on monikossa. En siis ole rajannut monikon tapauksia pois hausta, koska se olisi ollut mahdotonta joidenkin sanojen kohdalla. Sanalistan kaikilla verbeillä onnistui sanavartalon käyttö hakusanana, joten minun ei tarvinnut päättää haussa käytettäviä verbien taivutusmuotoja.

Ennen analyysia laadin sanalistan, jonka jaoin kahteen osaan sen mukaan, oliko sanoilla vertailupari vai ei. Yksimuotoiset lainasanat eli ne sanat, joilla ei ollut rinnakkaisia muotoja, muodostivat oman listansa. Loput sanat, joita kaikkia yhdisti se, että niillä oli useampi kuin yksi muoto käytössä keskusteluissa, muodostivat toisen erillisen listan. Valitsin tutkimukseeni myös sanoja, joilla oli poikkeuksellisen monta eri muotoa. Esimerkiksi sanalla *app* esiintyi yhteensä 8 eri muotoa, joita käytin vertailussa. Tämän sanan kohdalla pohdin, pitäisikö sen eri muotoja kohdella erillisinä lainasanoina, sillä *app* ja *applikaatio* ovat selvästi eri sanoista lainattuja muotoja. Päädyin kuitenkin yhdistämään ne samaan vertailuun, sillä englannin kielessäkin *app* on sanan *application* lyhenne ja molemmilla viitataan samaan tarkoitteeseen.

Sanalistan laatimisen jälkeen suoritin haut kaikille sanoille, joilla oli rinnakkaisia muotoja. Tarkoituksenani oli saada hakujen avulla tiedot sanojen ja niiden varianttien käyttömääristä. Yksimuotoisista sanoista en suorittanut hakuja, sillä analyysissä en tarvinnut niiden käyttömääriä. Merkitsin kaikkien hakujen osumamäärät ylös ja muodostin niistä Excel-taulukon.

4 Lainasanojen kirjoitusasun tarkastelu

4.1 Yksimuotoiset lainasanat

Jaoin analysoitavat lainasanat kahteen ryhmään. Tässä luvussa tarkastelen aineistoni yksimuotoisia lainasanoja. Yksimuotoisuudella viitataan siihen, että lainasanalla on vain yksi kirjoitusasu, jonka rinnalla ei esiintynyt korpuksessa muita variantteja. Analysoin yksimuotoisia lainasanoja eri tavalla kuin muita lainasanoja, koska niistä en voi muodostaa vertailupareja, joista kävisi ilmi, mikä muoto on varsinaisessa kielenkäytössä yleisin. Sen sijaan analysoin jokaisen sanan kirjoitusasun piirteitä verrattuna alkuperäiseen englanninkieliseen sanaan ja lasken, kuinka monessa sanassa esiintyy muutoksia. Tässä luvussa tarkastelen ensin yksimuotoisten lainasanojen lainasanatyyppejä, minkä jälkeen erittelen muuttumisen piirteitä, joihin kuuluvat loppu-*i*, konsonanttimerkkien muutokset ja vokaalimerkkien muutokset.

Taulukko 1. Yksimuotoisten lainasanojen lainasanatyypit

Taulukossa olen jakanut yksimuotoiset lainasanat sen mukaan, mihin lainasanatyyppiin ne kuuluvat.

Sitaattilainat	Erikoislainat	Yleislainat
24	40	12

Lajittelin sanat ensin lainasanatyyppien mukaan. Vaikka lainasanatyypit eivät ole selvästi eriäviä, tarkasti rajattuja käsitteitä, niiden avulla saa viitteellistä tietoa sanaston koostumuksesta. En siis käytä lainasanatyyppijä argumentoinnin elementtinä, vaan täydennän niillä sanaston kokonaiskuvaa, jonka muodostan muuttuneiden piirteiden erittelyllä ja analyysillä.

Taulukosta 1 käy ilmi, että aineistoni yksimuotoiset lainasanat koostuvat 12 yleislainasta, 40 erikoislainasta ja 24 sitaattilainasta. Odotin yksimuotoisten sanojen kuuluvan ensisijaisesti sitaatti- ja erikoislainoihin, mutta tulokset ylittivät jopa odotukseni. En odottanut yleislainojen osuuden olevan näin pieni yksimuotoisten lainasanojen ryhmässä, sillä oletin yksimuotoisena esiintyvien lainasanojen olevan kieleen mukautuneita ja sitä myöten vankasti vakiintuneita tapauksia, joiden variantit ovat jääneet käytöstä pois tai erikoistuneet toiseen merkitykseen. Aineistossa esiintyneistä yleislainoista tämänkaltainen tapaus oli esimerkiksi *mekaaninen*, jossa alkuperäisen englanninkieliseen *mechanical*-sanaan verrattuna on tapahtunut monenlaisia mukautumisen prosesseja eikä siitä esiinny muunlaisia variantteja.

Erikoislainoilla on hallitseva asema sanastossa, minkä ohella sitaattilainojen runsaus tekee sanastosta yleisesti ottaen hyvin vähän suomen kieleen mukautuneen. Päätelen sitaattilainojen runsaasta määrästä, että aineistoni yksimuotoiset lainasanat eivät edusta vakiintunutta lainasanastoa, vaan pikemminkin harvinaisempaa lainasanastoa, jota eivät käytä muut kuin alan asiantuntijat. Tällaisia lainasanoja aineistossani edustaa muun muassa *kernel* ja *distro*. Aineistoni sitaattilainoihin lukeutuu kuitenkin myös arkisemmin tunnettuja sanoja, kuten *bluetooth*. Sanan lainaaminen sitaattimaisesti ilman muodon mukautumista edellyttää lainasanan alkuperän tuntemusta, mikä on mahdollista vain, jos erikoissanasto tunnetaan muullakin kuin äidinkielellä. Harvinaisilla lainasanoilla ei ole suomalaistamisen tai mukautumisen tarvetta, koska vieraskieliset termit ovat tuttuja asiantuntijoiden keskuudessa. Koska lainasanan tietämiselle tai käytölle ei tarvetta muiden kielenkäyttäjien keskuudessa, lainasana voi säilyä vieraassa muodossa. Tällaisessa tilanteessa sanan mukauttaminen voi jopa vieraannuttaa sen niille kielenkäyttäjille, jotka tuntevat alkuperäisen sanan.

Taulukko 2. Yksimuotoiset lainasanat, joissa esiintyy loppu-*i*

Taulukkoon olen kerännyt tiedot kaikista yksimuotoisista lainasanoista, joissa esiintyy loppu-*i*. Yhteismäärän lisäksi olen eritellyt myös lukumäärät tapauksille, joissa loppu-*i* aiheuttaa astevaihtelun, ja tapaukset, joissa loppu-*i* on ainoa lainasanassa tapahtunut muutos.

Loppu- <i>i</i>	Loppu- <i>i</i> astevaihtelulla	Loppu- <i>i</i> sanoissa, joissa tapahtunut muutakin muuttumista	Loppu- <i>i</i> ilman muuta muuttumista
23	5	13	7

Loppu-*i* on lainasanan loppuun lisättävä aines, jolle ei ole mallia alkuperäkielessä ja jota tarvitaan kielen morfologisen tasolla muokkaamaan sana suomen kielelle sopivaksi (VISK § 151). Loppu-*i*:n lisäyksellä monissa sanoissa tavurakenne muuttuu alkuperäisestä.

Esimerkiksi englannin kielen yksitavuinen sana *bit* muuttuu kaksitavuiseksi *bitti*-lainasanaksi loppu-*i*:n vaikutuksesta.

Taulukossa 2 ensimmäinen sarake ilmaisee yksimuotoisten lainasanojen kaikki tapaukset, joissa sanan loppuun on lisätty *i* lainausprosessin yhteydessä. Jopa 23 lainasanassa ilmenevä loppu-*i* on erittäin yleinen muutos jopa nettislangin vähän mukautuvissa lainasanoissa.

Taulukon toisessa sarakkeessa olen eritellyt tapaukset, joissa loppu-*i*:n lisäys on aiheuttanut sanavartalossa sananloppuisen yksinäiskonsonantin muutoksen geminaataksi, jonka myötä sanan taivutuksessa ilmenee astevaihtelua. Listani yksimuotoisissa sanoissa tämä ilmeni vain *t*-konsonantilla, mutta monimuotoisissa sanoissa vastaavanlainen ilmiö oli havaittavissa myös

muiden klusiilien yhteydessä. Sanalistassani vain viidestä lainasanasta tämän ilmiön voi havaita. Aikaisemmassakin esimerkissä käytetyssä sanassa *bitti* on tapahtunut myös astevaihtelu, jossa alkuperäisen sanan yksinäiskonsonantti on *t* kahdentunut, mutta eri taivutusmuodoissa *t* esiintyy yksinäiskonsonanttina.

Kolmannessa sarakkeessa olen eritellyt tapaukset, joissa lainasanan kirjoitusasussa esiintyy loppu-*i*:n lisäämisen ohella muutakin vaihtelua, joka ei liity loppu-*i*:n sopeuttamiseen sanaan. Esimerkiksi sanassa *direktiivi* on alkuperäiseen sanaan *directive* verrattuna muuttunut *c* *k*:ksi ja *i* kahdentunut. Sanalistassani tällaisia tapauksia oli yhteensä 13. Taulukon viimeiseen sarakkeeseen olen eritellyt tapaukset, joissa lainasanaan on liittynyt vain loppu-*i* eikä sanassa ole tapahtunut muuta vaihtelua tai loppu-*i*:tä edeltävän konsonantin kahdentumista lainaamisen yhteydessä.

Loppu-*i*:n sisältävien sanojen runsaus ei ole merkki vain ilmiön yleisyydestä ja sananlopun mukautumisen tarpeesta lainasanoissa, vaan myös siitä, että loppu-*i*:n lisäys lainasanaan on helppo tapa kotiuttaa sana suomen kieleen ja tehdä se sopivaksi suomen kielen taivutusjärjestelmään. Monissa tapauksissa loppu-*i* onkin lisätty lainasanaan, joka muuten olisi täysin sitaattimainen laina, jossa alkuperäisen sanan muoto on siirtynyt lainan mukana sellaisenaan. Sanalistani suhteellisen pieni koko vaikeuttaa havainnon yleistämistä kaikkia lainasanoja koskevaksi ilmiöksi, mutta tutkimukseni mittasuhteissa lukumäärä on kuitenkin huomattava, mistä johtuen loppu-*i* on hyvin keskeinen piirre aineistossani. Tutkimuksessaan Paula Sajavaara (1989: 97) onkin todennut, että loppu-*i* on yksi selvempiä suomen kielen lainasanojen mukautumisen merkkejä.

Taulukko 3. Yksimuotoisten lainasanojen vokaalimerkkien muutokset

Taulukossa on koottuna tiedot kaikista lainasanoista, joissa on tapahtunut vokaalin muutos verrattuna alkuperäiseen englanninkieliseen sanaan.

Vokaalin muutos	Laadun muutos	Määrän muutos	Molemmat muutokset
18	5	16	3

Taulukkoon 3 olen koonnut yksimuotoisten lainasanojen vokaalimuutosten lukumäärät. Ensimmäinen sarake ilmaisee yhteislukeman sanoista, joissa on tapahtunut vokaalimerkin muutos lainauksen yhteydessä. Vokaalin muutoksia esiintyi yhteensä 18 sanassa eli lähes yhtä paljon kuin konsonantin muutoksia.

Toisen sarakkeen lukema osoittaa, kuinka monessa sanassa vokaalimerkin laatu on muuttunut eli alkuperäisen sanan vokaali oli muuttunut toiseksi lainasanassa. Esimerkiksi sanassa *piraatti* sananloppuinen *i* poikkeaa alkuperäisestä sanasta, jossa sen sijasta esiintyy *e*. Vokaalin laadun muutoksia esiintyi neljässä sanalistan sanassa, mutta kaikissa tapauksissa voi väittää myös, että on kyse muusta ilmiöstä kuin yksinkertaisesta vokaalin muutoksesta. Viidestä sanasta neljässä sananloppuinen *e* on muuttunut *i*:ksi kuten *piraatti*-esimerkissä. Näissä sanoissa on mahdollisesti lainattu sana ilman lopun vokaaliainesta ja lainauksen yhteydessä sanaan on liitetty loppu-*i*, mikä on yleistä suomen kielen lainasanoissa kuten taulukosta 2 kävikin jo ilmi. Paula Sajavaaran (1989: 99) mukaan sananloppuinen *e* katoaa lainasanoissa sen takia, että sitä ei äännetä. Käsittelemäni sanasto on kuitenkin kirjoitetussa kielimuodossa käytettyä, joten ääntämisen vaikutus ei ole yhtä merkittävä kuin muissa kielimuodoissa, mutta siitä huolimatta samanlainen ilmiö on todettavissa myös aineistostani. Tästä ilmiöstä poikkeava viides tapaus on *teknologia*, jota käsitellään myöhemmin.

Taulukon kolmannessa sarakkeessa olen merkinnyt vokaalimerkin määrän muutoksia sisältävien tapausten lukeman. Tähän lukemaan olen sisällyttänyt myös tapaukset, joissa alkuperäisen sanan vokaali on kadonnut kokonaan eikä sitä ole korvattu toisella vokaalilla. Jopa 16 sanassa oli tapahtunut vokaalin määrän muutoksia, minkä perusteella määrän muuttuminen on laadun muuttumista yleisempää. Ero yleisyydessä on vielä huomattavampi, jos suurin osa laadun muutoksen tapauksista tulkitaan pelkäksi loppu-*i*:n lisäykseksi. Vokaalin määrän lisääntyminen oli tyypillistä lainatuissa adjektiiveissa ennen *inen*-johdinta, kuten sanoissa *geneerinen*, *mekaaninen* ja *staattinen*. Samoin myös substantiiveissa, jotka päättyvät *tori*-ainekseen, esiintyi säännöllisesti pidentynyt vokaali ennen lopun ainesta, kuten sanassa *moderaattori*.

Taulukon viimeisessä sarakkeessa ilmenee, kuinka monessa sanassa esiintyi sekä vokaalin laadun että määrän muutoksia. Molempia muutoksia esiintyi vain kolmessa tapauksessa. Sanassa *teknologia* alkuperäisen sanan lopun *y* on muuttunut vokaaliyhtymäksi *ia*, mikä on havaintojeni perusteella tyypillistä lainasanoille, joiden alkuperäinen englanninkielinen sana loppuu *logy*-ainekseen. Tässä herääkin kysymys, onko kyseessä vokaalin muutos vai johtimen muutos. Muut sanat, joissa esiintyi molempia muutoksia, olivat *natiivi* ja *ferritti*. Näissä sanoissa toisen tavun yksinäisvokaali on kahdentunut ja sananloppuinen *e* on muuttunut *i*:ksi.

Osa lainasanoista oli odotuksieni vastaisesti yksimuotoisia aineistossani. Esimerkiksi sana *telex* esiintyi vain yhdessä muodossa, vaikka sanalla *fax* on rinnakkainen, suomen kieleen

kotiutunut *faksi*-muoto. Sanan käyttö lienee niin harvinaista, että sitä käytetään ensisijaisesti vain sitaattimaisena lainana. Samoin odotin myös sanalla *universaalinen* olevan rinnakkainen muoto *universalinen*, jossa esiintyy vokaalin määrän vaihtelua. Muilla samalla johtimella johdetuilla adjektiiveilla, joiden käyttö on laajaa niin nettislangissa kuin muuallakin, esiintyi rinnakkaisia muotoja, joissa vokaali oli säilynyt yksittäisenä. Esimerkiksi sanalla *digitaalinen* oli rinnakkainen muoto *digitalinen*.

Vokaalin laatu muuttui sanoissa *piraatti*, *direktiivi*, *natiivi*, *bitti* ja *ferriitti*. Vokaalin määrä muuttui sanoissa *deletoida*, *geneerinen*, *mekaaninen*, *staattinen*, *natiivi*, *infrastruktuuri*, *fyysinen*, *teknologia*, *automaattinen*, *graafi*, *tabulaattori*, *kondensaattori*, *moderaattori*, *universaalinen*, *ferriitti* ja *parametri*. Molemmat muutokset ilmenivät sanoissa *ferriitti*, *teknologia* ja *natiivi*.

Taulukko 4. Yksimuotoisten lainasanojen konsonanttimerkkien muutokset

Taulukkoon on kerätty tieto kaikista yksimuotoisista lainasanoista, joissa esiintyy konsonanttien muuttumista verrattuna alkuperäiseen englanninkieliseen sanaan.

Konsonantin muutos	Laadun muutos	Määrän muutos	Molemmat muutokset
15	8	10	4

Taulukkoon 4 olen kerännyt yksimuotoisissa lainasanoissa ilmenevät konsonanttimerkin muutokset. Samalla tavoin kuin vokaalimerkkien muutosten taulukon yhteydessä, ensimmäinen sarake ilmaisee yhteislukeman sanoille, joissa konsonantti on muuttunut lainauksen yhteydessä. Jos samassa sanassa on tapahtunut useampi kuin yksi konsonantin muutos, en ole laskenut sitä erikseen, vaan lukema edustaa sanojen määrää, ei muutosten määrää. Yhteensä sanalistastani löytyi 15 sanaa, joissa konsonantti on muuttunut verrattuna alkuperäiseen sanaan.

Toisen sarakkeen lukema osoittaa, kuinka monessa lainasanassa konsonanttimerkin laatu on muuttunut eli alkuperäisen sanan konsonantti on vaihtunut toiseksi konsonantiksi lainasanassa. Esimerkiksi sanassa *projekti* alkuperäisen *project*-sanan *c* on muuttunut konsonantiksi *k*. Tapauksia, joissa konsonantin laatu muuttui, oli siis yhteensä kahdeksan.

Kolmannen sarakkeen lukema osoittaa, kuinka monessa lainasanassa on tapahtunut muutos konsonanttimerkin määrässä, millä tarkoitan yksittäisen konsonantin vaihtelua geminaatan tai konsonanttiyhtymän kanssa. Esimerkiksi sanassa *moderaattori* alkuperäisen englanninkielisen sanan *moderator* konsonantti *t* on kahdentunut. Konsonantin määrä oli muuttunut

sanalistassani kymmenessä sanassa. Vaihtelua yksittäisen konsonantin ja konsonanttiyhtymän välillä esiintyi sanassa *fyysinen*, jonka alkuperäisen sanan *physical* sananalkuinen konsonanttiyhtymä *ph* on muuttunut yksittäiseksi konsonantiksi *f*.

Neljännän sarakkeen lukema ilmaisee sen, kuinka monessa sanassa on tapahtunut sekä konsonantin laadun että konsonantin määrän muutos. Yksimuotoisissa lainasanoissa vain neljässä sanassa on tapahtunut molemmat muutokset. Näistä neljästä sanasta kolmessa muutos on tapahtunut samalle konsonantille. Esimerkiksi englanninkielinen sana *technology* on lainattu suomeen muodossa *teknologia*, jossa alkuperäinen *ch*-kirjainyhtymä on muuttunut yksittäiseksi *k*:ksi.

Konsonantin laatu muuttui sanoissa *direktiivi*, *projekti*, *arkkitehtuuri*, *infrastruktuuri*, *fyysinen*, *teknologia*, *graafi* ja *kondensaattori*. Konsonantin määrä muuttui sanoissa *piraatti*, *staattinen*, *fyysinen*, *teknologia*, *automaattinen*, *graafi*, *tabulaattori*, *kondensaattori*, *moderaattori* ja *ferriitti*. Molemmat muutokset ilmenivät sanoissa *kondensaattori*, *graafi*, *teknologia* ja *fyysinen*.

4.2 Monimuotoiset lainasanat

4.2.1 Analyysin alustus

Luvussa 4.1 analysoin aineistoni yksimuotoiset lainasanat. Tässä luvussa analysoin aineistoni muut lainasanat, jotka esiintyvät kahdessa tai sitä useammassa muodossa. Yleisesti ottaen slangille on tyypillistä synonyymien runsaus (Paunonen 2008: 54). Se johtuu kielellisen leikkittelyn paljoudesta, sanaston nopeasta vaihtuvuudesta ja uusien sanojen muodostamisesta ilman tarvetta täyttää aukko sanastossa. Tutkin saman lainasanan eri muotojen välistä vaihtelua, mikä on siis nettislangille hyvin ominainen piirre. Yksimuotoisista lainasanoista poiketen analysoin muita lainasanoja keskittymällä siihen, kuinka paljon lainasanoja ja niiden eri muotoja käytetään Suomi24-korpuksessa. Taulukkojen lukemat eivät siis osoita lainasanan ja alkuperäisen sanan välisiä muutosten määriä, vaan lainasanan eri muotojen välisiä eroja.

Analyysi eroaa myös siinä, etten hyödynnä suomen kielen tutkimuksessa yleisesti lainasanojen luokittelussa käytettyjä lainasanan tyyppisiä laisinkaan. Yksimuotoisilla lainasanoilla lainasanan tyyppi toimivat viitteellisenä tietona sanaston kokonaisuudesta, mutta monimuotoisilla lainasanoilla saman sanan eri muodot voivat kuulua eri lainasanan tyyppisiin eikä se antaisi tasapainoista käsitystä sanastosta, sillä yksittäinen sana, jolla on

poikkeuksellisen monta eri muotoa, voisi lisätä yhden lainasanatyyppin määrää niin merkittävästi, että määrällinen vertailu menettäisi pätevyytensä.

Analyysi on kuitenkin samanlainen siinä mielessä, että keskityn muuttuneisiin piirteisiin ja tarkastelen samoja piirteitä myös monimuotoisissa lainasanoissa. Vertailevassa analyysissä en ole valinnut yksittäisen lainasanan eri muodoista vain kahta muodostamaan vertailuparia, vaan olen huomionut kaikki muodot ja lasken muuttumisen piirteiden yhteismäärän kaikista muodoista. Esimerkiksi lainasanalla *googlettaa* esiintyi korpuksessa myös rinnakkaiset muodot *guuglettaa*, *kooklettaa* ja *kuuklettaa*. Tyypillisesti lainasanalla esiintyi kahdesta neljään eri varianttia, mutta muutamissa tapauksissa variantteja oli enemmän kuin neljä. Enimmillään variantteja oli jopa seitsemän, kuten sanalla *app*. Vertaillen lainasanan vokaalien muutoksia laskin yhteen muotojen *googlettaa* ja *kooklettaa* käyttökerrat yhteen ja vertasin sitä lukemaa muotojen *guuglettaa* ja *kuuklettaa* yhteismäärään, koska muodoille on yhteistä vaihtelevien vokaalien laatu.

Luvun 4 taulukoissa olen eritellyt lainasanat sen mukaan, kuinka yleinen niiden muuttunut variantti on verrattuna muuttumattomaan varianttiin, jonka kirjoitusasu noudattaa alkuperäisen sanan mallia. Olen jakanut sanat eri luokkiin muuttuneen variantin yleisyyden perusteella seuraavanlaisesti: hallitseva, horjuva ja marginaalinen. Jos lainasanan käyttötapauksista muuttunutta piirrettä noudattaa yli 80 prosenttia, olen luokitellut sanan hallitseva-kategoriaan kuuluvaksi. Jos muuttunutta piirrettä noudattava lainasanan muoto on ollut käytössä alle 20 prosentissa, olen luokitellut sen marginaaliseksi. Näiden prosenttimäärien väliin jäävät tapaukset olen luokitellut horjuviksi. Esimerkiksi lainasanassa *skannata* ja sen rinnakkaisissa muodoissa *scannata* ja *skännätä* tapahtuu vokaalin *a* laadun vaihtelua ja konsonantin *c* laadun vaihtelua. Vokaalin muuttuminen *ä*:ksi oli niin harvinaista, että tapauksia oli vain alle yhden prosentin verran kaikista sanan käyttökerroista, joten määrittelin sanan marginaaliseksi vokaalin laadun vaihtelussa. Konsonantin muuttuminen *k*:ksi tapahtui sen sijaan 72 prosentissa kaikista käyttökerroista, joten luokittelin sanan horjuvaksi konsonantin laadun vaihtelussa.

Luokkien prosenttimäärärajat asetin vasta aineiston analyysin jälkeen, sillä kaikissa sanoissa hallitsevat muodot esiintyivät lähes aina yli 80 prosentissa kaikista tapauksista, ja sitä enemmän vaihtelevat tapaukset tuottivat selvästi pienempiä lukemia. Rajojen veto tapahtui siis aineistoni kannalta luonnollisesti, enkä väitä, että asettamani rajat olisivat tarpeeksi päteviä laajemmassa lainasanaston analyysissä.

4.2.2 Sananloppuinen *i*

Taulukko 5. Monimuotoisten lainasanojen tapaukset, joissa esiintyi loppu-*i*

Taulukkoon olen kerännyt tiedot kaikista monimuotoisista lainasanoista, joissa esiintyy loppu-*i*. Yhteismäärän lisäksi olen eritellyt myös lukumäärän tapauksille, joissa loppu-*i* aiheuttaa astevaihtelun. Sen lisäksi olen eritellyt lukumäärät tapauksille, joissa loppu-*i* on ainoa lainasanassa tapahtuva vaihtelu ja joissa sen ohella esiintyy muutakin vaihtelua.

Loppu- <i>i</i>	Loppu- <i>i</i> astevaihtelulla	Loppu- <i>i</i> sanoissa, joissa esiintyy muutakin vaihtelua	Loppu- <i>i</i> ilman muuta vaihtelua
62	22	54	0

Taulukkoon 5 olen koonnut kaikki tapaukset, joissa lainasanaan on liitetty loppu-*i*.

Ensimmäisen sarakkeen lukema on tapausten yhteismäärä. 62 sanassa esiintyi siis loppu-*i*.

Esimerkiksi sanasta *modem* muodostetussa sanassa *modeemi* esiintyy sanan lopussa *i*, jota ei ole alkuperäisessä sanassa ja joka ei ole minkään muunkaan merkin muuttunut variantti.

Toisin sanoen suurimmassa osassa aineiston 99 monimuotoisesta lainasanasta vartalon loppuun oli liitetty *i*. Tämä todistaa uudelleen yksimuotoisten lainasanojen analyysissä ilmenneen loppu-*i*:n suosion. Tämä on mielenkiintoista, sillä loppu-*i*:n poisjättämistä lainasanoissa on motivoinut tarve säilyttää lainasanan vieras ja huomiota herättävä sävy (Sajavaara 1989: 98). Toisaalta loppu-*i* esiintyy näissäkin tapauksissa taivutuksessa, koska se on olennainen piirre sijapäätteiden liittämässä vieraisperäisiin sanavartaloihin.

Toisen sarakkeen lukema osoittaa, kuinka monessa sanassa loppu-*i* on aiheuttanut konsonanttimerkin kahdentumisen. Esimerkiksi englannin kielen sanasta *net* lainatussa varianttiparissa *net* ja *netti* voi huomata, että muuttuneessa variantissa loppu-*i*:n lisäys on aiheuttanut sitä edeltävän *t*:n kahdentumisen. Tämä ilmenee vain sanoissa, joissa konsonanttimerkin kohdalla on ääntäessä klusiili, minkä vuoksi myös sanojen eri muodoissa ilmenee astevaihtelu. Analyysini tuloksissa kiehtovaa oli se, että kaikissa tapauksissa, joissa loppu-*i*:n liittyminen ja sitä edeltävän konsonanttimerkin kahdentuminen on ainoa muotojen välinen vaihtelu, mukautettu loppu-*i*:llinen muoto on selvästi käytetyin eli hallitseva muoto.

Sanoissa, joissa loppu-*i*:n lisäys aiheutti konsonantin kahdentumisen, havaitsin, että astevaihtelun sääntöä noudatettiin myös suomen kielessä harvinaisten kirjainten kanssa.

Sanoissa *koodekki* ja *mikki* esiintyi erikoisia muotoja tämän seurauksena. *Koodekki*, jonka

alkuperäinen muoto on *codec*, esiintyi myös muodossa *coodecci*, joka rakenteeltaan ei matki alkuperäistä sanaa vaan suomen kieleen mukautunutta muotoa, mutta säilyttää alkuperäisen sanan kirjaimet. Havaitsin saman ilmiön myös sanassa *mikki*, jonka alkuperäinen muoto on *mic* ja josta esiintyi myös variantti *micci*.

Taulukon kolmannen ja neljännen sarakkeen lukumäärät osoittavat, kuinka monessa sanassa on tapahtunut muuta vaihtelua kuin loppu-*i*:tä edeltävän konsonanttimerkin kahdentumista ja kuinka monessa sanassa loppu-*i*:n lisäys on ainoa eri variantteja erottava piirre.

Monimuotoisissa lainasanoissa ei esiinny ainoatakaan tapautta, jossa loppu-*i* on ainoa eri variantteja erottava piirre. Yksimuotoisista lainasanoista löysin tapauksia, joissa muuten sitaattimainen laina oli mukautettu suomen kieleen loppu-*i*:n lisäyksellä, mutta monimuotoisissa lainasanoissa tapahtuu aina jotain muutakin muutosta. Loppu-*i* ei siis synnytä kirjoitusasun variaatiota, vaan se joko lisätään tai ei lisätä ollenkaan. Tätä päätelmää vahvistaa myös havainto, että jopa 54 sanassa esiintyi muutakin kirjoitusasun vaihtelua kuin loppu-*i*:tä edeltävän konsonantin kahdentumista.

4.2.3 Vokaalivaihtelu

Taulukko 6. Vokaalimerkin laadun vaihtelun vakiintuneisuus monimuotoisissa lainasanoissa

Taulukon lukemat ilmaisevat, kuinka monessa lainasanassa vaihtelevan vokaalin muuttunut variantti on yleisempi kuin muuttumaton variantti.

Hallitseva	Horjuva	Marginaalinen
8	7	14

Aineistoni 29 lainasanassa esiintyi vaihtelua vokaalimerkin laadussa rinnakkaisten muotojen välillä. Toisin sanoen saman sanan eri muodoissa sanan samassa kohdassa esiintyi eri vokaali, kuten englannin kielen sanasta *report* lainatussa varianttiparissa *raportti* ja *reportti*.

Taulukossa 6 olen jakanut nämä tapaukset kolmeen eri ryhmään sen mukaan, kuinka yleinen alkuperäisestä sanasta poikkeava, suomen kieleen saapuessaan muuttunut muoto on.

Muuttunut muoto oli hallitseva kahdeksassa sanassa. Näin oli esimerkiksi sanassa *raportti*, jota käytettiin lähes 99 prosentissa kaikista tapauksista, kun sen rinnakkainen muoto *reportti* esiintyy vain noin yhdessä prosentissa kaikista tapauksista. Muuttunut vokaali *a* oli siis hallitsevassa asemassa verrattuna alkuperäisen sanan vokaaliin *e*, joka esiintyi toisessa variantissa.

Vaihtelu muuttuneen ja muuttumattoman kirjoitusasun välillä oli horjuvaa seitsemässä sanassa. Näin oli esimerkiksi sanassa *kräkki*, jossa eri muotojen ensitavun vokaalit *ä* ja *a* esiintyivät niin usein, ettei kumpikaan vokaali ollut selvästi hallitseva. Muodoissa *kräkki*, *cräck* ja *cräkki* esiintynyt *ä* oli käytössä 37 prosentissa kaikista lainasanan tapauksista. Sen sijaan muodoissa *crack* ja *crackki* esiintynyt *a* oli käytössä 63 prosentissa kaikista lainasanan tapauksista.

Suurimmassa osassa sanoista muuttuneen vokaalin sisältävät muodot olivat marginaalisessa käytössä. Näitä lainasanoja oli 14, kuten sanassa *googlettaa*, jonka muodoissa *guuglettaa* ja *kuuklettaa* ilmennyt *uu* oli käytössä alle viidessä prosentissa kaikista lainasanan käyttökerroista. Tämän tuloksen perusteella lainasanojen muuttuneita muotoja käytettiin siis yleisesti ottaen huomattavasti vähemmän, mikä on hypoteesini mukaista. Nettislangi suosii muuttumattomia lainasanoja, joissa säilyvät alkuperäisten sanojen kirjoitusasun piirteet sellaisenaan, koska ne omaksutaan kirjoitetusta kielestä.

Vokaalin laadun vaihtelun analyysissä ilmeni useita ongelmia. Ensimmäkin lainasanan *active* hakutuloksiin sekoittui englanninkielisiä viestejä, koska muoto on identtinen alkuperäisen sanan kanssa. Sen lisäksi sana kuului myös moniosaisiin erisnimiin. Nämä tapaukset olivat kuitenkin harvinaisia, joten laskin ne manuaalisesti pois tuloksista. Toinen ongelma koski lainasanaa *taskbar* ja sen rinnakkaista muotoa *taskbaari*. Sana aiheutti horjuntaa kirjoitusasussa, sillä osa kirjoittajista kirjoitti yhdyssanan osat erillään, enkä kyennyt liittämään näitä tapauksia hakutuloksiini. Kielitajuni perusteella tulos, jonka mukaan *taskbar* on selvästi hallitsevampi muoto, pitää paikkansa. Muuttuneen yhdyssanan loppuosa *baari* sekoittuu assosiaatioiltaan toiseen lekseemiin, joten uskon, että kielenkäyttäjät välttävät osittain siitä syystä sanan muuttamista. Sen lisäksi sanan käyttämiselle on harvemmin tarvetta muilla kuin asiantuntijoilla.

Kolmas ongelma analyysissä koski eräiden sananloppuisten vokaaliainesten vaihtelua, joissa voi olla kyseessä myös alkuperäisen sanan johtimen korvaamisesta omaperäisellä johtimella sen sijaan, että kyseessä olisi yksinkertainen vokaalivaihtelu. Esimerkiksi sanassa *kopio* ja sen rinnakkaisessa muodossa *copy* mukautumattoman muodon *y* ja mukautuneen muodon *io* vaihtelevat. Laskin tapaukset kuitenkin mukaan tuloksiini, koska tutkimuksessani ei ole tarkoitus eritellä johdoksia eri ryhmään, koska se laajentaisi tutkimukseni liian suureksi.

Vokaalin laadun vaihtelun tuloksiin sisältyy myös lainasana *seivata* ja sen rinnakkainen muoto *savettaa*, joita tutkin kandidaatintutkielmassani (Lauri 2022). Aikaisemman

tutkimukseni perusteella olen huomannut, että hakutuloksissa on mukana myös lainasanan ohella niistä johdettuja sanoja, jos hakusanana on sanavartalo, koska sen seurauksena kaikki sanan loppupäässä tapahtuva vaihtelu sisältyy hakutuloksiin. Lainasanan eri muodosta johdettujen sanojen käytön yleisyyden erot ovat siis vaikuttaneet tulokseeni, jonka mukaan kumpikaan ei ole hallitseva, vaan ne ovat lähes yhtä paljon käytettyjä horjuvia muotoja. Väitän kuitenkin, että johdokset karsimallakin kummastakaan muodosta ei tule hallitseva, sillä kandidaatintutkielmassa molempia sanoja käytettiin yhtä runsaasti tietoteknisissä merkityksissä.

Muuttunut muoto oli hallitseva sanoissa *moduuli*, *koodi*, *lisenssi*, *rekisteri*, *kopio*, *kategoria*, *raportti* ja *direktiivi*. Muuttuminen oli horjuvaa sanoissa *kräkki*, *boot*, *seivata*, *buustata*, *spämmätä*, *emaili* ja *stabiili*. Muuttunut muoto oli marginaalinen sanoissa *googlettaa*, *hakkeroida*, *app*, *scannata*, *rootkit*, *pleijeri*, *skriini*, *flässätä*, *mauntata*, *bläklis*, *bännätä*, *striimi*, *proxy* ja *laptop*.

Taulukko 7. Lainasanojen muuttuneiden varianttien yleisyys vokaalimerkin määrän vaihtelussa

Taulukon lukemat ilmaisevat, kuinka monessa lainasanassa muuttunut muoto on yleisin sanan kaikista varianteista.

Hallitseva	Horjuva	Marginaalinen
20	3	7

Taulukosta 7 löytyy monimuotoisissa lainasanoissa esiintyvän vokaalimerkin määrän vaihtelun tulokset. Vokaalin määrän vaihtelulla viitataan siihen, että eri muotojen välillä saman kohdan vokaali vaihtelee yksittäisen vokaalin ja kahdennetun vokaalin tai diftongin välillä. Lukemaan sisältyvät myös tapaukset, joissa alkuperäisen sanan vokaali on kadonnut tai lainasanassa sanaan on lisätty vokaali.

Aineiston lainasanojen rinnakkaismuotojen välillä esiintyi vokaalin määrän vaihtelua 30 tapauksessa. Suurimmassa osassa tapauksista muuttunut muoto oli hallitseva muoto. En odottanut näin merkittävää taipumusta muuttumiseen ennen tutkimusta. Varsinkin verratessa muihin tuloksiin vokaalin määrältään vaihtelevien lainasanojen taipumus muuttua jopa nettislangin erikoissanastossa on mielenkiintoinen poikkeus. Osalla sanoista taipumukseen vaikuttaa se, että lainauksessa on hyödynnetty toisen aihepiirin lainasanastoa. Esimerkiksi englannin kielen sanaa *terminal* lainaamalla muodostettua sanaa *terminaali* käytetään myös muissakin merkityksissä, joten jo olemassa olevan mallin hyödyntäminen on helppoa.

Vokaalin määrän vaihtelua esiintyy lainasanojen rakenteen useissa eri kohdissa. Sitä voi esiintyä niin ensitavun vokaalissa, kuten sanaparissa *foorumi* ja *forumi*, tai viimeistä edeltävän tavun vokaalissa, kuten sanaparissa *symboli* ja *symboli*. Sanoissa, joissa lainasanan muuttumaton variantti oli hallitsevassa asemassa, ei ilmennyt yhteistä tekijää, vaan käytön erot olivat tapauskohtaisia. Tämän perusteella väitän, että vokaalimerkin määrän muutos on ominaista lainasanoille. Sitä esiintyi usein myös sanoissa, joissa lainausprosessin yhteydessä ei ollut tapahtunut muita muutoksia.

Vokaalin määrän vaihtelun erikoistapauksiin lukeutuu *emaili*, jonka rinnakkaisista muodoista *maili* ja *meili* puuttuu sananalkuinen *e*. Sanarakenteen eron perusteella voisi väittää, että kyseessä on kaksi eri lainasanaa, sillä kahdelle rinnakkaiselle muodolle löytyy tietotekniikan syntyä edeltävältä ajalta oleva alkuperäinen sana *mail*, joka ei ole ollut vieras aikansa suomalaisille. Toisaalta kielitajuni perusteella tavallisesta postista ei ole käytetty lainasanaa *maili* tai *meili*, joten väitän niiden liittyvän ensisijaisesti sähköpostiin ja olevan tästä syystä päteviä analyysiin valittavia lainasanoja.

Toinen erikoistapaus koski lainasanaa *blacklist*, josta esiintyi myös rinnakkainen muoto *blacklista*. *Blacklist* tarkoittaa samaa asiaa kuin yleisemmänkin tunnettu musta lista, mutta aineistossani sillä viitataan nimenomaan tiettyjen käyttäjien pääsyn estämistä tietokoneella sivustolle tai palvelulle. Molempien sanojen alkuperä on samassa englanninkielisessä sanassa, mutta toisen muodostamisessa on käytetty hyväksi jo entuudestaan suomen kielessä olevaa *lista*-sanaa. Näiden kahden sanan vertailussa mukautumaton *blacklist* oli selvästi hallitsemampi muoto, mutta muoto *blacklista* ei ollut niin marginaalisesti käytetty, että sitä voisi pitää vain yksilöllisenä oikkuna.

Kahden erikoistapauksen ohella pohdin myös, tulisiko sana *teema* ja sen marginaalisemmin käytetty rinnakkaismuoto *theme* sisällyttää analyysiini vai ei. Vaikka suomen kieleen mukautunut *teema*-muoto pohjautuukin samaan ainekseen kuin mukautumaton *theme*, kyseessä ei ole kuitenkaan muodon suora lainaus englannin kielestä, sillä *teema*-muodon alkuperänä on ruotsin kielen *tema*-sana (Häkkinen 2013: 1288). Sanassa on tapahtunut lainan yhteydessä vokaalin määrän lisääntyminen. Päädyin kuitenkin siihen ratkaisuun, että lisäsin sanat analyysiini, koska *teema*-sanat käyttöä motivoi englannin kielen antama malli tietotekniikassa. Aineistossani *teema* ei viittaa kaunokirjallisuuden termiin, vaan tietokoneen käyttöjärjestelmän ja ohjelmien visuaaliseen ulkonäköön. Sanan yhteys tietotekniikkaan on

kiistaton, ja englanninkielinen sana on antanut epäsuoran mallin lainasanalle, joten uskon sanan mukaan ottamisen olevan oikeutettua.

Muuttunut muoto oli hallitseva sanoissa *modeemi, systeemi, moduuli, koodi, resoluutio, aktiivinen, operaattori, formaatti, signaali, kopio, manuaalinen, foorumi, digitaalinen, kategoria, kumulatiivinen, terminaali, virtuaalinen, navigaattori, kaapeli* ja *direktiivi*.

Muuttuminen oli horjuvaa sanoissa *stabiili, koodekki* ja *seivata*. Muuttunut muoto oli marginaalinen sanoissa *virus, taskbaari, teema, pleijeri, emaili, symboli, metodi*.

4.2.4 Konsonanttivaihtelu

Taulukko 8. Konsonanttimerkin laadun vaihtelun vakiintuneisuus monimuotoisissa lainasanoissa
Taulukon lukemat ilmaisevat, kuinka monessa lainasanassa vaihtelevan konsonantin muuttunut variantti on yleisempi kuin muuttumaton variantti.

Hallitseva	Horjuva	Marginaalinen
31	13	14

Aineistossa esiintyi lainasanan rinnakkaisten muotojen välillä konsonanttimerkin laadun vaihtelua yhteensä 58 sanassa. Konsonantin laadun vaihtelua esiintyi niin yksittäisissä konsonanttimerkeissä kuin niiden yhtymissä, joissa vaihtelua saattoi esiintyä yhtymän molemmissa osissa. Sanoissa, joissa vaihtelua tapahtui, muuttuneet muodot olivat useimmiten hallitsevassa asemassa kuten taulukko 8 osoittaa. Jopa 31 sanassa vaihtelun yleisin muoto oli muuttunut muoto. Variaatio on kuitenkin selvästi horjuvaa yleisesti ottaen, sillä muuttunut muoto oli horjuvassa asemassa 13 sanassa ja vain marginaalisessa asemassa 14 sanassa.

Konsonanttivaihtelussa erityisesti *c:n* muuttuminen *k:ksi* oli lähes säännönmukaisen yleistä, sillä 30 sanasta jopa 21 sanassa *k* oli hallitseva muoto. Tämän taipumuksen yleisyyden osoittaa erityisesti englanninkielisen *category*-sanan lainaaminen, joka esiintyi muodoissa *kategoria, katekoria, categoria* ja *category*. Sananalkuisen *c:n* muuttuminen *k:ksi* tapahtui yli 99 prosentissa tapauksista, mutta sanan keskellä olevan *g:n* muuttuminen *k:ksi* tapahtui vain kuudessa prosentissa tapauksista. Sen sijaan *x:n* muuttuminen *ks*-konsonanttiyhtymäksi oli hallitseva vain kolmessa tapauksessa yhteensä seitsemästä lainasanasta, jossa vaihtelua esiintyi. Esimerkiksi *pixel*-sanaan perustuivat muodot *pixel* ja *pikseli*, joista mukautunut *pikseli* oli hallitseva, mutta sen sijaan sanasta *proxy* muodostetuista varianteista *proxy, proxi* ja *proksi* oli alkuperäistä kirjoitusasua sellaisenaan lainaava *proxy* ylivoimaisesti käytetyin

muoto ja harvinaisemmistakin muodoista alkuperäisen *x:n* säilyttävä *proxi* oli suositumpi. Yksittäisillä konsonanteilla on siis erilaisia taipumuksia muuttua lainausprosessin yhteydessä.

Konsonantin laadun vaihtelun vertailupareissa ilmeni useita tapauksia, joissa oli mahdoton estää muiden sanojen sekoittuminen hakutuloksiin. Näissä tapauksissa varmistin silti, että hallitseviksi luokitellut muodot olivat lukemien vääristymisistä huolimatta selvästi yleisempiä muotoja. Sanan *giga* rinnakkaismuodon *kika* hakutuloksiin sekoittui muun muassa sanojen *kikattelu* ja *kikale* esiintymiä. *Giga* oli kuitenkin niin selvästi hallitsevampi muoto vääristyneilläkin lukemilla, ettei sanojen luokittelu muuttuisi muiden sanojen karsimisella. Yhtä lailla etuliitteenä käytettävä *mega* ja sen rinnakkainen muoto *meka* tuottivat vääristyneitä tuloksia, mutta vääristyneenäkin hakuosumien määrän välinen huomattava ero oikeutti tulosten käyttämisen sellaisenaan. Samoin sanaparin *eksperti* ja *expert* tuloksiin sekoittui erisnimisiä tapauksia, mutta niitä oli sen verran vähän, että laskin itse manuaalisesti niiden yhteismäärän ja vähensin sen lukemasta. Erisnimiä sekoittui hakutuloksiin myös sanan *player* haussa, sillä sanaa käytetään monien ohjelmien nimissä, mutta sen muuttunutta varianttia *pleijeri* käytettiin niin marginaalisen vähän, että *player*-muodon luokittelu hallitsevaksi ei ole ongelmallista.

Muiden sanojen sekoittuminen hakutuloksiin karsi analyysistä myös yksittäisen variantin sanoista *koodi* ja *bugi*. Sanan *koodi* variantti *kodi* tuotti pääasiassa tuloksia, jotka kuuluvat sanan *koti* taivutusparadigmaan, joten en ottanut huomioon muotoa, joka kielitajuni perusteella on erittäin marginaalinen variantti. Sanan *bugi* variantti, *puki*, tuotti lähinnä tuloksia, jotka kuuluivat sanojen *pukki*, *joulupukki* ja *pukea* taivutusparadigmaan, joten haun tulosten käsitteleminen analyysissä oli mahdotonta.

Konsonantin laadun vaihtelussa kiinnitin huomiota myös erikoistapaukseen, jossa samasta alkuperästä muodostettujen erillisten sanojen kirjoitusasut tuottivat erilaisia tuloksia. Sanaparin *konfigurointi* ja *configurointi* sananalkuisen konsonantin vaihtelussa *k* oli hallitseva, mutta synonyymisen sanaparin *konffaus* ja *conffaus* vastaavanlaisessa vaihtelussa mukautumaton *c* oli hallitseva muoto. Jälkimmäistä paria en ottanut mukaan tuloksiini, koska rajasin lyhentämällä muodostetut slangin lainasanat pois analyysistäni. Tämä poikkeuksellinen tulos kuitenkin on mielenkiintoinen, koska vastaavanlaista ilmiötä en löytänyt yhdenkään toisen lainasanan tuloksista. Lyhennettyjä variantteja esiintyi aineistossa huomattavasti vähemmän kuin enemmän alkuperäistä muotoa noudattavia variantteja, joten

kyseessä lienee suppeamman käyttäjäkunnan omaksumat muodot, joihin liittyy kielellistä leikittelyä.

Muuttunut muoto oli hallitseva sanoissa *kommentti, koodi, prosessori, pikseli, synkronointi, aktiivinen, komponentti, hakkeroida, lisenssi, konfigurointi, kloonattu, rekisteri, klikata, ikoni, kursori, kryptata, korruptoitunut, kontakti, algoritmi, kamera, kapasiteetti, tsekata, sektori, syntaksi, kategoria, kustomoida, mikki, kaapeli ja direktiivi*. Sanat *kapasiteetti* ja *kontakti* on laskettu kahteen kertaan, sillä niissä tapahtuneet muutokset ovat molemmat hallitsevia.

Muuttuminen oli horjuvaa sanoissa *kräkki, app, boksi, kopio, blogi, scannata, skripti, indeksi, koodekki, logi* ja *konvertteri*. Sanat *koodekki* ja *blogi* on laskettu kahteen kerran, sillä niissä tapahtuneet molemmat muutokset olivat horjuvia. Muuttunut muoto oli marginaalinen sanoissa *googlettaa, boot, giga, bugi, pleijeri, eksportata, loggaa, skriini, kategoria, rekaptsa, flässätä, eksperti* ja *mega*.

Taulukko 9. Lainasanojen muuttuneiden varianttien yleisyys konsonanttimerkin määrän vaihtelussa
Taulukon lukemat ilmaisevat, kuinka monessa lainasanassa muuttunut muoto on yleisin sanan kaikista varianteista.

Hallitseva	Horjuva	Marginaalinen
11	3	1

Taulukossa 9 on koottu analyysin tulokset konsonanttimerkin määrän vaihtelusta monimuotoisissa lainasanoissa. Konsonantin määrän vaihtelua esiintyi yhteensä 15 eri lainasanan rinnakkaisten muotojen välillä. 175 lainasanan analyysissä määrä on hyvin marginaalinen, joten ilmiönä konsonantin määrän vaihtelu ei ole kovin yleinen nettislangin tietotekniikan sanastossa. Siitä huolimatta on merkittävää, että lähes kaikissa tapauksissa muuttunut variantti oli hallitsevassa asemassa. 11 lainasanassa muuttunut muoto oli hallitseva ja kolmessa muussa horjuva. Muuttunut muoto oli marginaalinen vain sanassa *blacklist*, jonka *ckl*-kirjainyhdyntymän muuttunut variantti *kl* oli hyvin harvinainen.

Muuttunut muoto oli hallitseva sanoissa *resoluutio, operaattori, printteri, versio, klikata, formaatti, korruptoitunut, blokata, tsekata, navigaattori* ja *metodi*. Muuttuminen oli horjuvaa sanoissa *konvertteri, koodekki* ja *app*. Muuttunut muoto oli marginaalinen sanassa *bläklis*.

4.3 Yhteenveto lainasanoissa esiintyneistä muutoksista

Analyysini perusteella aineistoni lainasanoissa kirjoitusasun muuttuminen oli kokonaisuudessaan yleinen ilmiö. Vaikka nettislangille on tyypillistä kielelle vieraiden piirteiden omaksuminen sellaisenaan ja huomiota herättävien lainasanojen käyttö, se ei silti välttä muuttamista niin paljon, että muuttuneet muodot olisivat aina marginaalisia sanastossa. Nettislangin ja muiden kielimuotojen välinen ero ei ole jyrkkä, vaan pikemminkin suhteellinen. Suhteellinen ero vaikuttaa suuremmalta kuin se on, koska nettislangissa vieraita piirteitä käytetään tarkoituksellisen korostetusti ja poikkeavuudet tunnistetaan helpommin kuin samankaltaisuudet.

Verrattuna yksimuotoisten lainasanojen jakautumiseen eri lainasanatyyppeihin, analyysini tulokset antavat erilaisen kokonaiskuvan nettislangin tietotekniikan sanaston koostumuksesta. Yksimuotoisten lainasanojen yleislainojen vähyys on päinvastainen ilmiö verrattuna monimuotoisissa lainasanoissa esiintyvien muuttuneiden piirteiden hallitsevaan asemaan. Yksi syy erolle johtuu siitä, että erikoislainoissa on monesti säilyneiden vieraiden piirteiden ohella myös muuttuneita piirteitä. Esimerkiksi sanan *hakkeroida* vokaalivaihtelussa *a:n* ja *ä:n* välillä muuttumaton *a* oli selvästi hallitseva muoto, mutta konsonanttivaihtelussa konsonanttiyhitymien *kk* ja *ck* välillä mukautunut *kk* oli hallitseva muoto. Tällä tavoin muuttuneet ja vieraat piirteet voivat vakiintua samaan sanaan yhtä aikaa. Erikoislainat ovat toisin sanoen osittain mukautuneita lainasanoja, ja lainasanojen tulkitseminen lainasanatyyppin mukaan vääristää käsityksen lainasanaston mukautumisen asteesta.

Yksi tutkimukseni tuloksista toistaa aiemmissakin tutkimussakin tehdyn havainnon: loppu-*i* on erittäin yleinen ilmiö lainasanojen mukautumisen prosessissa. Odotin loppu-*i:n* esiintyvän monessa lainasanassa, mutta tapausten yhteismäärä ylitti odotukseni. Kaikissa lainasanoissa jopa 65 lainasanan loppuun oli liitetty *i* lainauksen yhteydessä. Aineistoni lainasanoissa voi myös eri tavalla tulkitsemalla todeta esiintyvän jopa enemmänkin loppu-*i*:llisiä tapauksia, sillä tulkitsin osan *i*:llä loppuvista sanoista kuuluvan vokaalivaihteluun sen sijaan, että kyseessä olisi loppu-*i:n* liittyminen sanan loppuun. Joka tapauksessa loppu-*i:n* yleisyys aineistoni lainasanoissa osoittaa aineksen huomaamattomuuden ja myös välttämättömyyden mukautumisen prosessissa. Loppu-*i*:hin liittyvistä odotuksistani poikkesi myös havainto, kuinka monessa sanassa loppu-*i* aiheutti sanavartalon muutoksen ja sitä kautta astevaihtelun sanaan. En ollut huomannut ilmiötä ennen kuin analysoin sanat.

Yksimuotoisten ja monimuotoisten lainasanojen analyysien välisessä vertailussa voi myös havaita mielenkiintoisia seikkoja. Konsonanttimerkkeihin liittyviä muutoksia ilmeni eri tavalla, mikä johtuu osittain vain siitä, että rajatun kokoisessa sanalistassa tapauskohtaiset erot korostuvat. Silti pidän mielenkiintoisena sitä, että vakiintuneissa yksimuotoisissa lainasanoissa konsonantin laadun ja määrän vaihtelun määrät olivat lähes yhtä suuret, mutta monimuotoisissa lainasanoissa laadun vaihtelu oli merkittävästi yleisempi ilmiö. Laadun vaihtelun yleisyys verrattuna määrän vaihteluun vastasi odotuksiani, sillä vieraat yksinäiskonsonantit tunnistetaan herkemmin vierasperäiseksi ainekseksi ja sen vuoksi niiden käytöstä ollaan tietoisempia.

Vokaalivaihtelussa laadun ja määrän vaihtelun tapausmäärien ero oli samanlainen sekä yksittäisissä monimuotoisissa lainasanoissa. Väitän, että vokaalimerkin laadun vaihtelu on merkki eri alkuperän vaikutuksesta sanan lainaamisessa. Koska englannin kielen sanastossa on yleistä kirjoitus- ja äänneasun eroavaisuus, myös englannin kielestä lainatut sanat esiintyvät luonnollisesti useammassa kuin yhdessä muodossa. Eri muotojen väliset erot johtuvat siis siitä, mitä ainesta ne lainaavat: kirjoitusasua vai äänneasua. Koska nettislangissa ja erityisesti sen tietotekniikan sanastossa kirjoitetun kielen vaikutus on merkittävä ja sanojen lainataan kirjoitetusta kielestä eikä puhutusta kielestä, myös vokaalin laadun vaihtelun määrä aineistossani on suhteellisen vähäinen.

Analyysin tulosten ohella havaitsin aineistossa mielenkiintoista kirjoitusasun vaihtelua, joka ei liittynyt tutkimaani muuttumiseen vaan oikeinkirjoitukseen, joten jätin tapaukset tulosten ulkopuolelle, mutta niiden tarkastelu on silti kiehtovaa. Ensinnäkin sanan *wi-fi* ja sen variantin *wifi* käyttömäärät olivat hyvin lähellä toisiaan. Yhdysviiva oli säilynyt nettislangin variaatiossa niin vahvasti, että lainasanalla ei esiintynyt yksittäistä hallitsevaa muotoa, vaan molemmat lukeutuvat horjuviin muotoihin. Toinen mielenkiintoinen tapaus koski erisnimistä lainasanaa *iPhone*, jolla esiintyi monenlaisia rinnakkaisia muotoja ja niiden välillä monenlaista vokaali- ja konsonanttivaihtelua. Sananalkuinen vokaali esiintyi diftongina *ai* useammassa kuin yhdessä variantissa, ja kirjainyhitymän *ph* vaihtelu oli erittäin monipuolista. Muiden kuin hallitsevien sitaattilainojen käyttömäärätkin olivat yllättävän runsaita, vaikkakin yksikään rinnakkaisista muodoista ei yltänyt edes muutaman prosentin osuuteen lainasanan variaatiosta. Kirjoitusasun horjumisen ei ole yksiselitteinen merkki siitä, että sanan oikeinkirjoitusta ei tunneta, sillä nettislangissa oikeinkirjoituksen sääntöjen rikkominen voi olla myös tietoistakin. Kirjoitusasun horjumisen onkin samalla merkki myös siitä, että

iPhonea ei käsitetä enää yksiselitteisesti erisnimenä, vaan se voi kehittyä vakiintuneeksi yleisnimeksi tulevaisuudessa.

5 Lopuksi

Tutkielmassani tarkastelin nettislangin tietotekniikan sanaston lainasanojen muuttumisen astetta. Selvitin, kuinka paljon lainasanoissa säilyy alkuperäisten englanninkielisten sanojen kirjoitusasu lähtökohtana hypoteesi, jonka mukaan tarkastelemissani sanoissa säilyy paljon vieraita piirteitä muuttumattomina, sillä sanat vastaanotetaan ja niitä käytetään ensisijaisesti kirjoitetussa kielessä.

Tutkimukseni tulokset vastasivat hypoteesejäni, mutta lainasanojen muuttuminen oli yleisempää kuin odotin. Lainasanojen muuttuminen osoittautui yleiseksi ilmiöksi myös nettislangin tietotekniikan sanastossa, jossa kielitajuni perusteella käytetään runsaasti eksoottisia lainasanoja vierasperäisiä piirteitä muuttamatta. Tutkimani sanaston ero yleiskieleen ei osoittautunut jyrkäksi vastakohtaisuudeksi, vaan suhteelliseksi eroiksi, joka vaikuttaa merkittävämmältä nettislangin kielenkäyttäjien asenteen takia.

Tutkimustani pystyy jatkamaan monessa muodossa. Ensinnäkin erilaista aineistoa tutkimalla saa nettislangin ja tietotekniikan sanastosta muodostettua kokonaisvaltaisemman kuvan. Suomi24 ei ole varsinainen alan ammattilaisten tai harrastajien keskustelupaikka, vaan se on sivusto, jolla monenlaiset tietokoneiden käyttäjät keskustelevat. Keräämällä aineistoa ensisijaisesti harrastajien muodostamista yhteisöistä on mahdollisuus tutkia harvemmin käytettyjä lainasanoja, jotka ovat myös nuorempia lainoja ja täten niissä muutokset voivat ilmetä vielä selvemmin.

Tutkimusasettelun laajentaminen myös tilapäisempiin sitaattilainoihin voi tuottaa mielenkiintoisia tuloksia. Sen avulla saisi tietoa siitä, minkälaista mukautumista suomen kieleen esiintyy tilapäisemmissä lainoissa, minkälaista kielen ainesta lainataan sitaattimaisesti ja minkälaiseen tarkoitukseen tilapäisiä lainoja tarvitaan. Samalla on mahdollista tutkia myös muista kielistä lainattuja lyhenteitä ja niiden käyttö- ja lainaustapaa. Huomasin myös tutkittavia sanoja valitessani, että lainasanojen paljoudesta huolimatta käännöslainojakin oli hyvin paljon, joten niihin perehtyminen täydentäisi kokonaiskuvaa nettislangin ja tietotekniikan sanastosta.

Korpuksessa esiintyneiden lainasanojen joukossa oli runsaasti muitakin kuin tietotekniikan sanastoon liittyviä lainasanoja, jotka sekoittuivat keskusteluihin tietotekniikasta. Jatkossa onkin mahdollista tutkia myös sitä, kuinka pitkälti tietotekniikan erikoissanaston käyttäminen edustaa aihepiirin keskeisyyttä kielenkäyttäjien identiteetissä vai kuuluvatko sanat laajemmin

nettislangiin ja täten kielenkäyttäjien kannalta ei olisi kyse vain tietotekniikan asiantuntijuuden esilletuomisesta.

Lainaaminen vaikuttaa jatkuvan samanlaisena prosessina tulevaisuudessakin. Suurin murros lainaamisen määrässä ja kulkureitissä tapahtui internetin kehittymisen ja käytön yleistymisen myötä, mutta internet tulee pohjimmiltaan pysymään samanlaisena. Ainoastaan sen käyttöliittymän muoto voi muuttua, minkä myötä tapa, jolla kommunikoimme internetin välityksellä, voi muuttua, mutta sekin on loppujen lopuksi vain marginaalinen muutos, sillä kirjoittaminen itsessään on samanlaista sen konkreettisista mekanismeista huolimatta.

Sosiaalisen median suosion kasvaminen on johtanut kirjoittamisen lisääntymiseen, minkä myötä myös lainasanojen käyttö lisääntyy. Sen ohella median monipuolistuminen ja sisällön tuottamisen helpottuminen luovat uusia muotoja kielenkäytölle. Samalla myös suora kontakti vieraiden kielten puhekieliin on lisääntynyt, mikä helpottaa lainaamista ja mahdollistaa myös puhekielen lainojen lisääntymisen esteettömämmin kuin aiemmin. Vaikka lainaaminen ei prosessina tule välttämättä muuttumaan, sen määrä voi lisääntyä elintapojen muutoksen myötä.

Lähteet

Aineistolähteet

City Digital Group (2021). *Suomi24 virkkeet -korpus 2001-2020, Korp-versio* [tekstikorpus]. Kielipankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2021101525>

Tutkimuskirjallisuus

Aitchinson, Jean 2001. *Language Change: Progress or Decay?*. Cambridge University Press, Cambridge.

Crystal, David 2011. *Internet linguistics: a student guide*. Routledge, New York.

Durkin, Philip 2009. *The Oxford Guide to Etymology*. Oxford University Press, Oxford.

Filipovic, Rudolf 1996. English as a word donor to other languages of Europe. *The English Language in Europe*, s. 37–46. Toim. Reinhard Hartmann. Intellect, Oxford.

Forsberg, Ulla-Maija 2021. *Stadin slangin monikielinen tausta*. Kielikello 2/2021.

Hakulinen, Lauri 1946. *Suomen kielen rakenne ja kehitys. 2. osa, Sanasto- ja lauseoppia*. Otava, Helsinki.

Haspelmath, Martin & Tadmor, Uri 2009. *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*. Mouton de Gruyter, Berliini.

Hynönen, Emmi 2008. Keskustelufoorumit: ajatustenvaihtoa verkossa. *Nuoret kielikuvassa: kouluikäisten kieli 2000-luvulla*, s. 186–190. Toim. Sara Routarinne ja Tuula Uusi-Hallila. SKS, Helsinki.

Häkkinen, Kaisa 1990. *Mistä sanat tulevat: suomalaista etymologiaa*. SKS, Helsinki.

— 1994. *Agricolasta nykykieleen: suomen kirjakielen historia*. WSOY, Juva.

— 2003. *Kieli tienhaarassa: juhla kirja Maija Grönholmin 60-vuotispäivän kunniaksi 23.9.2003*. Åbo Akademis förlag, Turku.

— 2013. *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. Kuudes painos. Sanoma Pro Oy, Helsinki.

Itkonen, Erkki 1966. *Kieli ja sen tutkimus*. WSOY, Helsinki.

Itkonen, Terho 1990. *Vierassanat: kielenkäyttäjän opas*. Kirjayhtymä, Helsinki.

Joki, Aulis J. 1989. Sanastomme perusaineokset. *Nykysuomen sanavarat*, s. 7–27. Toim. Jouko Vesikangas. WSOY, Juva.

Lauri, Johannes 2022. *Seivata vai savettaa? Lähisynonyymisten lainasanojen semantiikan vertailu*. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.

Leemets, Tiina 2018. *Vieraat sanat mukautuvat viroon – smuuti ja fail*. Kielikello 3/2018.

Leskinen, Heikki 1981. *Havaintoja englantilaisperäisten lainasanojen taivutuksesta*. Virittäjä 85, s. 317–325.

Luodonpää-Manni, Milla, Hamunen, Markus, Konstenius, Reetta, Miestamo, Matti, Nikanne, Urpo, Sinnemäki, Kaius 2020. *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV*. Finnish Literature Society, Helsinki. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>

Luutonen, Jorma 2007. *Kieli, uusmedia ja globalisaatio. Näkökulmia suomen kielen variaation kehitykseen*. Virittäjä 111, s. 219–237.

Paunonen, Heikki 2000. *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja*. WSOY, Helsinki.

— 2008. Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. *Helsinki kieliyhteisönä*, s. 13–99. Toim. Kaisu Juusel ja Katariina Nisula. Toinen painos. Helsingin yliopisto, Vantaa.

Pulkinen, Paavo 1984. *Tarpeellista ja turhaa lainatavaraa*. Kielikello 2/1984.

Rautiainen, Taina 2011. *Vierassanat Kauneus ja terveys -lehdessä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.

Räsänen, Matti 2002. *Vierassanojen kirjoitusongelmat*. Kielikello 3/2002.

Sajavaara, Kari & Lehtonen, Jaakko 1981. *Anglismit nykysuomessa*. Virittäjä 85, s. 289–306.

Sajavaara, Paula 1989. Vierassanat. *Nykysuomen sanavarat*, s. 64–109. Toim. Vesikansa, Jouko. WSOY, Juva.

Savinainen, Miia 2005. *Tietotekniikan termien alkuperä suomen kielessä. Merkityksen merkitys terminmuodostuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.

Tuomi, Tuomo 1989. Yleiskielemme murrepohjainen sanasto. *Nykysuomen sanavarat*, s. 28–56. Toim. Vesikansa, Jouko. WSOY, Juva.

Vesikansa, Jouko 1989. *Nykysuomen sanavarat*. WSOY, Juva.

VISK = Hakulinen, Auli, Vilkuna, Maria, Korhonen, Riitta, Koivisto, Vesa, Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Verkkoersio, viitattu 9.2.2023. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7

Winford, Donald 2003. *An Introduction to Contact Linguistics*. Blackwell, Malden.

Yli-Paunu, Hanna-Maria 2013. *Lainaus ja sananmuodostuskeinot suomalaisessa nettislangissa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.

Liitteet

Liite 1. Sanalista

adapteri
aktiivinen, active, aktiivinen
airdrop
algoritmi, algorithm
appsi, app, application, apsi, applikaatio, äppi, äppsi, äpsi
argumentti, argument
arkistoida
arkkitehtuuri
automaattinen
bannata, bännätä
baudi
bios
bitti
blacklist, blacklista, bläcklist
blogi, plokki, plogi, bloki
blokata, blockata
bluetooth
boostata, buusta
bootti, buutti, boot, puutti, buut
botti
botnetti, botnet
boxi, boksi
bugi, buki
camcorder
case
core
crack, kräkki, crackki, cräkki, cräck
data
deletoida
demo
desktop
digitaalinen, digitalinen
direktiivi, directiivi, directive
distro
editointi
expertti, eksperti
exportata, eksportata
ferriitti
file explorer
flashata, fläshätä, flässätä
fontti, font
foorumi, forum
formaatti, formatti, format
fyysinen
geneerinen
giga, kika
googlettaa, kuuklettaa, guuglettaa, kooklettaa
graafi
hakkeroida, hackeroida, häkkeröidä
hotspot

ikoni, icon
indeksi, index
infrastruktuuri
installer
invertoida
kaapeli, cable
kamera, camera
kapasiteetti, capacity
kasetti
kategoria, katekoria, category, categoria
kernel
klikata, clikata, clickata
kloonattu, cloonattu
kommentti, commentti
komponentti, componentti
kondensaattori
konfigurointi, configurointi
kontakti, contact
konvertteri, converter, konverter
koodekki, kodekki, codec, codecci
koodi, code, coodi
kopio, copio, copy
korruptoitunut, corruptoitunut
kryptata, cryptata
kumulatiivinen, kumulativinen
kursori, cursor
kustomoida, customoida
lagaaminen
laptop, läptop
linkki, link
lisenssi, licenssi, license
live
loggaa, lokkaa
logi, loki
maili, meili, emaili
manuaalinen, manualinen
mekaaninen
moderaattori
monitori
mountata, mauntata
mega, meka
metodi, metoodi, method
mikki, micci, mic
modeemi, modem
moduuli, moduli, module
natiivi
navigaattori, navigator
netti, net
opensource
operaattori, operator
optimointi
optinen
package
parametri
pikseli, pixel

piraatti
player, pleijeri
postittaa
prepaid
product key
projekti
printteri, printer
prosessori, processori
proxy, proxi, proksi
raportti, reportti
recaptcha, rekaptsa
rekisteri, registeri, registry
repository
resetoida
resoluutio, resolution
resurssi
retail
review
robotti, robot
romppu
rootkitti, rootkit, ruutkit
screen, skriini
seivata, savettaa
sektori, sectori
server
shelli
skannata, scannata, skännätä
signaali, signal
skripti, script
spämmätä, spammata
staattinen
stable, stabiili
standardi
start menu
startata
store
stream, striimi
sudottelu
symbol, symboli
synkronointi, sincronointi
syntaksi, syntax
systemi, systemi
tabletti, tablet
tabulaattori
taskbar, taskbaari
teema, theme
teknologia
telefax
terminaali, terminal
testi
touchpad
torrentti, torrent
trolli
tsekata, checkata
typo

universaalinen
upgrade
variantti, variant
versio, version
video
virtuaalinen, virtualinen
virus, viirus
widgetti, widget
wifi, wi-fi
wizardi
zippailla